Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen velvoitteiden toimeenpanosta ja valvonnasta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Ehdotuksessa ehdotetaan säädettäväksi laki eräiden EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen velvoitteiden toimeenpanosta ja valvonnasta ja muutettavaksi lakia eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta, lakia Geologian tutkimuskeskuksesta, ympäristönsuojelulakia ja maa-aineslakia.

Ehdotetussa lainsäädännössä nimettäisiin eräät asetuksen edellyttämät kansalliset toimivaltaiset viranomaiset.

Eräiden kriittisiä raaka-aineita sisältävien tuotteiden valvonta tulisi osaksi markkinavalvontajärjestelmää, minkä vuoksi ehdotettu uusi laki saisi markkinavalvonnan aineellisen sisällön EU:n markkinavalvonta-asetuksesta ja kansallisesta markkinavalvontasääntelystä. Ehdotetuilla muutoksilla eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain soveltamisalaan lisättäisiin laki eräiden EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen velvoitteiden toimeenpanosta ja valvonnasta sekä nimettäisiin eräät kriittisten raaka-aineiden asetuksen edellyttämät markkinavalvonnan toimivaltaiset valvontaviranomaiset. Tällä varmistettaisiin, että tuotteita valvovilla viranomaisilla olisi markkinavalvonta-asetuksen mukaiset toimivaltuudet.

Lisäksi ehdotetuilla muutoksilla määritettäisiin kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisen kansallisen etsintäohjelman laatimisesta ja sen päivittämisestä vastaava viranomainen sekä viranomainen, joka vastaa asetuksen mukaisen käytöstä poistettuja kaivannaisjätteen jätealueita koskevan tietokannan laatimisesta ja päivittämisestä.

Lisäksi esitetään säädettävän informatiivisista säännöksistä liittyen kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman laatimiseen velvoitettujen toiminnanharjoittajien velvoitteeseen laatia alustava taloudellinen arviointitutkimus kaivannaisjätteiden sisältämien kriittisten raaka-aineiden hyödyntämispotentiaalista.

Ehdotetulla uudella lailla ja esityksen mukaisilla olemassa olevan lainsäädännön muutoksilla pantaisiin täytäntöön useita EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen Suomea sitovia velvoitteita.

Uusi laki ja esitetyt muutokset lakiin eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta sekä esitetyt muutokset Geologian tutkimuskeskuksesta annettuun lakiin on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.5.2026. Esitetyt muutokset ympäristönsuojelulakiin ja laki maa-aineslakiin on tarkoitettu tulevan voimaan 1.11.2026.

Luonnos

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ 1
PERUSTELUT 3
1. Asian tausta ja valmistelu 3
1.1. Tausta 3
1.2. Valmistelu 3
2. EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö 4
2.1. Tavoitteet 4
2.2. Pääasiallinen sisältö 4
3. Nykytila ja sen arviointi 13
4. Ehdotukset ja niiden vaikutukset 19
4.1. Keskeiset ehdotukset 19
4.2. Pääasialliset vaikutukset 20
5. Muut toteuttamisvaihtoehdot 23
5.1. Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset 23
5.2. Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot 24
6. Lausuntopalaute 24
7. Säännöskohtaiset perustelut 24
8. Voimaantulo 31
9. Toimeenpano ja seuranta 32
10. Suhde muihin esityksiin 32
10.1. Suhde talousarvioesitykseen 32
11. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys 32
LAKIEHDOTUS 37
eräiden kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisten velvoitteiden toimeenpanosta ja valvonnasta 37
eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta 39
Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta 39
Ympäristönsuojelulain 114 ja 225 §:n muuttamisesta 40
Maa-aineslain 5 a §:n muuttamisesta 41

Luonnos

PERUSTELUT

1.Asian tausta ja valmistelu

1.1.Tausta

Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston (EU) 2024/1252 puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävän tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta annettua asetusta (jäljempänä kriittisten raaka-aineiden asetus). Säännöksillä täydennettäisiin kriittisen raaka-aineiden asetusta. Säännöksiä sovellettaisiin rinnakkain asetuksen kanssa.

Asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa sääntelyä. Se sisältää kuitenkin eräitä säännöksiä, joiden tehokas toimeenpano edellyttää lisäksi kansallista sääntelyä.

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen kansallinen täytäntöönpano toteutetaan vaiheittain asetuksen mukaisia voimaantuloaikoja noudattaen. Eräitä asetuksen mukaisia velvoitteita on toimeenpantu jo tehdyillä lainsäädännön muutoksilla.

1.2.Valmistelu

EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio julkaisi 16.3.2023 ehdotuksen kriittisten raaka-aineiden asetukseksi sekä siihen liittyvän tiedoksiannon. Asetusehdotuksesta annettiin U-kirjelmä (U 7/2023 vp) 17. 5.2023. Valtioneuvosto piti toimia kriittisten raaka-aineiden tuotantoketjujen monipuolistamiseksi ja kriittisten riippuvuuksien vähentämiseksi välttämättöminä.

Valtioneuvosto piti tärkeänä varmistaa, etteivät asetuksessa säädetyt tiettyjen tietojen julkaisuvelvoitteet avoimissa tietokannoissa tai verkkosivustoilla vaaranna tiedon luottamuksellisuutta.

Suomi korosti kiertotalouden ratkaisujen merkitystä uusien liiketoimintamahdollisuuksien edistämisessä sekä kilpailukyvyn että luonnonvarojen kestävän käytön vahvistamisessa. Suomen kantojen mukaan kiertotalous voi myös edistää omavaraisuutta ja vähentää riippuvuutta kriittisistä materiaaleista.

Valtioneuvosto kiinnitti huomiota toimijoille asetettujen velvoitteiden laajuuteen ja hallinnollisen taakan lisääntymiseen etenkin elinkeinovapauden ja omaisuuden suojan toteutumisenosalta sekä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten näkökulmasta. Kiertotaloutta koskevissa artikloissa katsottiin osoitettavan jäsenvaltioille ja toimijoille useita velvollisuuksia, joiden oikeasuhtaisuutta ja vaikutuksia sekä suhdetta jätesääntelyyn nähtiin tarpeelliseksi tarkastella ehdotuksen jatkokäsittelyssä.

Valtioneuvosto katsoi tärkeäksi selvittää, mitkä asetusehdotukseen sisältyvien aineellisten velvoitteiden rikkomukset olisivat sanktioitavia. Lisäksi katsottiin tärkeäksi varmistaa, että asetusehdotus jättää riittävän siirtymäajan kansalliselle täytäntöönpanolle muun muassa sääntelyn ennakoitavuuden ja kansallisten lainsäädännönmuutostarpeiden vuoksi.

Luonnos

Valtioneuvosto kiinnitti huomiota siihen, että komissiolle siirrettävät toimivaltuudet olisivat laajoja, minkä vuoksi toimivaltuuksien oikeasuhtaisuutta tuli tarkastella. Komissiolle annettavien toimivaltuuksien tuli valtioneuvoston kantojen mukaan olla täsmällisiä ja hyvin perusteluja. Lisäksi valtioneuvosto katsoi, että huomioita tulee kiinnittää siihen, kuinka selkeä sääntelykokonaisuudesta muodostuu ja onko sääntely ennakoitavaa toimijoille.

Ympäristövaliokunta, sivistysvaliokunta, talousvaliokunta ja suuri valiokunta antoivat kirjelmästä lausuntonsa, joissa yhdyttiin eräin huomioin valtioneuvoston kantaan. Asetusehdotuksesta saavutettiin epävirallinen sopu kolmikantaneuvottelussa 13.11.2023. Euroopan parlamentti ja neuvosto allekirjoittivat asetuksen 11.04.2024. Asetus julkaistiin 3.5.2024 ja se tuli voimaan 23.5.2024. Lopullinen asetus on kokonaisuutena tarkastellen U-kirjelmässä esitetyn Suomen kannan mukainen.

Hallituksen esitys on valmisteltu työ- ja elinkeinoministeriössä.

Hallituksen esitysluonnos oli lausunnolla Lausuntopalvelussa x-x.

Hallituksen esityksen valmisteluun liittyvät asiakirjat ovat saatavilla valtioneuvoston hankeikkunasta osoitteessa [linkki].

2.EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

2.1.Tavoitteet

Asetusehdotuksesta ja komission tiedonannosta koostuvan kriittisten raaka-aineiden paketin tavoitteena on vahvistaa raaka-aineiden arvoketjuja Euroopassa, monipuolistaa tuontia strategisten riippuvuuksien vähentämiseksi, parantaa kriittisiin raaka-aineisiin liittyvää seurantaa ja vähentää niihin liittyviä toimitusriskejä sekä varmistaa näiden raaka-aineiden vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla ja ympäristönsuojelun korkea taso kiertotaloutta ja vastuullisuutta edistämällä.

Asetuksessa asetetaan tavoitteeksi, että 10 prosenttia kriittisten raaka-aineiden EU:n vuotuisesta kulutuksesta on peräisin louhinnasta EU:ssa, 40 prosenttia EU:n vuotuisesta kulutuksesta on peräisin jalostuksesta EU:ssa ja vähintään 25 prosenttia EU:n vuotuisesta kulutuksesta on peräisin kierrätyksestä EU:ssa.

2.2.Pääasiallinen sisältö

Kriittiset ja strategiset raaka-aineet

Asetuksessa määritellään kriittiset ja strategiset raaka-aineet.

Kriittiset raaka-aineet on luetteloitu asetuksen liitteen II jaksossa 1 ja strategiset raaka-aineet asetuksen liitteen I jaksossa 1. Asetuksen johdanto-osan mukaan kriittisinä raaka-aineina pidetään tiettyjä muuhun kuin energia- tai maatalouskäyttöön tarvittavia raaka-aineita, jotka ovat taloudellisesti erittäin merkittäviä ja joihin kohdistuu suuri toimitusvarmuuteen liittyvä riski usein siksi, että niiden tarjonta keskittyy pieneen määrään kolmansia maita. Strategisten raaka-aineiden luetteloon olisi sisällytettävä raaka-aineet, joilla on suuri strateginen merkitys sisämarkkinoiden toiminnan kannalta, kun otetaan huomioon niiden käyttö vihreää ja digitaalista siirtymää tukevissa strategisissa teknologioissa taikka puolustus- tai ilmailu- ja avaruusalan

Luonnos

sovelluksissa, joille on tyypillistä potentiaalisesti huomattavan suuri ero maailmanlaajuisen tarjonnan ja ennustetun kysynnän välillä ja joiden kohdalla tuotannon lisääminen on melko vaikeaa esimerkiksi tuotantokapasiteettia kasvattavien uusien hankkeiden pitkien toteutumisaikojen vuoksi. Kriittisten raaka-aineiden luetteloon olisi sisällytettävä kaikki strategiset raaka-aineet sekä muita unionin koko taloudelle erittäin merkittäviä raaka-aineita, joiden osalta sellaisten toimitushäiriöiden riskit, jotka todennäköisesti vääristävät kilpailua ja tuovat hajanaisuutta sisämarkkinoille, ovat suuria.

Strategisten raaka-aineiden luettelon päivittämisestä säädetään tarkemmin asetuksen 3 artiklassa ja kriittisten raaka-aineiden luettelon päivittämisestä asetuksen 4 artiklassa. Komissiolle siirretään asetuksella valta antaa delegoitua säädöksiä kyseisten luetteloiden ajan tasalle saattamiseksi.

Tuotesääntely ja markkinavalvonta

Asetuksen 28 artiklassa säädetään kestomagneettien kierrätettävyydestä. Artikla asettaa tuotemerkintävelvoitteita luonnollisille henkilöille ja oikeushenkilöille, jotka saattavat markkinoille sen 1 kohdassa lueteltuja tuotteita. Merkintävelvoitteet koskevat luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä, jotka saattavat markkinoille magneettiresonanssikuvauslaitteita, tuulienergiageneraattoreita, teollisuusrobotteja, moottoriajoneuvoja, kevyitä kulkuneuvoja, jäähdytysgeneraattoreita, lämpöpumppuja, sähkömoottoreita, myös silloin, kun sähkömoottorit ovat osana muita tuotteita, automaattipesukoneita, kuivausrumpuja, mikroaaltouuneja, pölynimureja tai astianpesukoneita

Artiklan 1 kohdassa luetellaan myös tarkemmin tuotemerkinnän sisältö. Sen mukaan tuotteissa on oltava näkyvä, helposti luettava ja pysyvä merkintä, jossa ilmoitetaan, onko näissä tuotteissa yksi tai useampi kestomagneetti tai, jos tuotteessa on yksi tai useampi kestomagneetti, ovatko kyseiset kestomagneetit neodyymi-rauta-boorikestomagneetteja, samarium-kobolttikestomagneetteja, alumiini-nikkeli-kobolttikestomagneetteja tai ferriittikestomagneetteja.

Merkintävelvoite tulee voimaan 2 vuoden kuluttua artiklan 2 kohdassa tarkoitetun täytäntöönpanosäädöksen voimaantulopäivästä. Artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla täytäntöönpanosäädöksellä viitataan säädökseen, jonka komissio hyväksyy viimeistään 24 päivänä marraskuuta 2026, ja jossa vahvistetaan artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen merkintöjen muoto.

Lisäksi 28 artiklan 3 kohta edellyttää, että 1 kohdassa tarkoitettuja tuotteita markkinoille saattava luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö varmistaa, että tuotteessa tai sen yhteydessä on tietoväline, jos tuote sisältää artiklan kohdan 1 alakohdassa b tarkoitetun kestomagneetin. Tietovälineellä tarkoitetaan asetuksen 2 artiklan 54 kohdan mukaan lineaarista viivakoodia, kaksiulotteista merkkiä tai muuta tunnistetietojen automaattista keruuta tukevaa muotoa, joka on koneellisesti luettavissa. Tietoväline on artiklan 4 kohdan mukaan linkitettävä yksilölliseen tuotetunnukseen, josta ovat saatavilla seuraavat sen alakohdissa luetellut tiedot:

a) vastuussa olevan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön nimi, rekisteröity toiminimi tai rekisteröity tavaramerkki ja postiosoite sekä mahdolliset sähköiset viestintävälineet, joilla tällaisiin henkilöihin voidaan ottaa yhteys;

b) tiedot kaikkien tuotteeseen sisältyvien eri kestomagneettien painosta, sijainnista ja kemiallisesta koostumuksesta sekä magneettipinnoitteiden, liimojen ja mahdollisten lisäaineiden käytöstä ja niiden tyypistä;

c) tiedot, jotka mahdollistavat kaikkien tuotteeseen sisältyvien kestomagneettien käsittelyn ja turvallisen poistamisen, mukaan lukien vähintään kaikkien kestomagneetin käsittelyyn ja poistamiseen tarvittavien poistovaiheiden, -työkalujen tai -tekniikoiden järjestys, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tietojen antamista käsittelylaitoksille direktiivin 2012/19/EU 15 artiklan 1 kohdan nojalla.

Artiklan 5 kohdan mukaan niiden tuotteiden osalta, joissa kiinteät kestomagneetit ovat yksinomaan yhdessä tai useammassa tuotteeseen sisältyvässä sähkömoottorissa, 4 kohdan b alakohdassa tarkoitetut tiedot voidaan korvata kyseisten sähkömoottoreiden sijaintia koskevilla tiedoilla ja 4 kohdan c alakohdassa tarkoitetut tiedot voidaan korvata sähkömoottoreiden käsittelyä ja poistamista koskevilla tiedoilla, mukaan lukien vähintään kaikkien sähkömoottoreiden käsittelyyn ja poistamiseen tarvittavien poistovaiheiden, -työkalujen tai -tekniikoiden järjestys.

Artiklan kohdan 6 mukaan sen 3 kohdassa tarkoitetuista tuotteista, joista edellytetään tuotepassia jonkin toisen unionin säädöksen nojalla, 4 kohdassa tarkoitetut tiedot on sisällytettävä kyseiseen tuotepassiin.

Artiklan kohdan 7 mukaan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, joka saattaa artiklan 3 kohdassa tarkoitetun tuotteen markkinoille, on varmistettava, että artiklan 4 kohdassa tarkoitetut tiedot ovat täydellisiä, ajantasaisia ja tarkkoja ja että ne ovat saatavilla vähintään yhtä kauan kuin tuotteen tyypillinen käyttöikä lisättynä kymmenellä vuodella, myös sen jälkeen, kun vastuussa oleva luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö on todettu maksukyvyttömäksi, asetettu selvitystilaan tai lopettanut toimintansa unionissa. Kyseinen henkilö voi valtuuttaa toisen luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön toimimaan puolestaan. Artiklan kohdassa 4 tarkoitetuissa tiedoissa on viitattava tuotteen malliin tai, jos saman mallin eri yksiköt eroavat tiedoiltaan, tiettyyn erään tai yksikköön. Artiklan kohdassa 4 tarkoitettujen tietojen on oltava korjaajien, kierrättäjien, markkinavalvontaviranomaisten ja tulliviranomaisten saatavilla.

Artiklan kohdissa 8, 9 ja 11 säädetään eräistä rajauksista ja tarkennuksista sen soveltamisalaan sekä täsmennetään sen suhdetta yhdenmukaistamislainsäädäntöön.

Asetuksen 29 artiklassa säädetään kestomagneettien kierrätyssisällöstä. Sen mukaan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, joka saattaa markkinoille asetuksen 28 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuja tuotteita, joissa on yksi tai useampi 28 artiklan 1 kohdan b alakohdassa i)-iii) tarkoitettu neodyymi-rauta-boorikestomagneetti, samarium-kobolttikestomagneetti tai alumiini-nikkeli-kobolttikestomagneetti, ja joissa kaikkien tällaisten kestomagneettien kokonaispaino on yli 0,2 kg, on asetettava vapaasti käytettävissä olevalla verkkosivustolla julkisesti saataville tuotteeseen sisältyvissä kestomagneeteissa olevan, kulutusjätteestä talteen otetun neodyymin, dysprosiumin, praseodyymin, terbiumin, boorin, samariumin, nikkeliin ja koboltin osuus. Artiklan 28 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuilla tuotteilla viitataan artiklassa jo aiemmin 28 artiklan yhteydessä eriteltyihin magneettiresonanssikuvantamislaitteisiin, tuulienergiageneraattoreihin, teollisuusrobotteihin, moottoriajoneuvoihin, kevyisiin kulkuneuvoihin, jäähdytysgeneraattoreihin, lämpöpumppuihin, sähkömoottoreihin, myös silloin, kun sähkömoottorit ovat osana muita tuotteita, automaattipesukoneisiin, kuivausrumpuihin, mikroaaltouuneihin, pölynimureihin tai astianpesukoneisiin.

Artiklan kohdassa 3 säädetään delegoidusta asetuksesta, jolla komissio myöhemmin vahvistaa kierrätyssisällön vähimmäisvaatimuksia kestomagneeteille. Sen 3 kohdan mukaan komissio antaa viimeistään 31.12.2031, delegoidun säädöksen täydennetään asetusta vahvistamalla ku-

lutusjätteestä talteen otettavalle neodyymille, dysprosiumille, praseodyymille, terbiumille, boorille, samariumille, nikkelille ja koboltille vähimmäisosuudet, jotka artiklan 3 kohdassa tarkoitettuihin tuotteisiin sisältyvien kestomagneettien on sisällettävä.

Artiklaa ei sen 7 kohdan mukaan sovelleta

a) asetuksen (EU) 2018/858 3 artiklan 31 alakohdassa määriteltyihin erikoiskäyttöön tarkoitettuihin ajoneuvoihin;

b) muun ajoneuvon kuin perusajoneuvon osiin, jotka on tyyppihyväksytty luokan N1, N2, N3, M2 tai M3 monivaiheisessa tyyppihyväksynnässä;

c) asetuksen (EU) 2018/858 3 artiklan 30 alakohdassa määriteltyihin pieninä sarjoina valmistettaviin ajoneuvoihin.

Asetuksen 31 artiklassa säädetään ympäristöjalanjälki-ilmoituksesta. Artiklassa säädetään Euroopan komissiolle toimivalta delegoiduilla säädöksillä vahvistaa kriittisiä raaka-aineita koskevia laskenta- ja todentamissääntöjä. Artiklan mukaan komissio hyväksyy tiettyä kriittistä raaka-ainetta koskevia laskenta- ja todentamissääntöjä, jos se on erilaiset asiaankuuluvat ympäristövaikutusluokat huomioon otettuaan todennut, että asianomaisella kriittisellä raaka-aineella on merkittävä ympäristöjalanjälki.

Artiklan 31 kohdan 6 mukaan luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön, joka saattaa markkinoille sellaisia kriittisiä raaka-aineita, myös jalostettuja ja kierrätettyjä raaka-aineita, joiden osalta komissio on hyväksynyt 1 kohdan nojalla laskenta- ja todentamissäännöt, on asetettava saataville ympäristöjalanjälki-ilmoitus. Raaka-ainetta koskeva ympäristöjalanjälki-ilmoitus on siten asetettava saataville, jos komissio on hyväksynyt säännöt kyseiselle raaka-aineelle. Vaatimusta sovelletaan artiklan 7 kohdan mukaan raaka-aineineisiin eikä sitä sovelleta väli- tai lopputuotteisiin, jotka sisältävät kyseisiä raaka-aineita.

Artiklan kohdissa 7, 8, 10 ja 11 säädetään tarkemmin muun muassa ympäristöjalanjälkien luokista annettavista delegoiduista säädöksistä sekä ympäristöjalanjälki-ilmoituksen esittämistavasta.

Asetuksen 33 artiklan 1 kohdan mukaan vastuussa olevien luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden on ennen 28 tai 29 artiklan soveltamisalaan kuuluvan tuotteen saattamista markkinoille varmistettava, että sovellettava vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely on suoritettu ja että vaaditut tekniset asiakirjat on laadittu. Kohdan mukaan jos vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyllä on osoitettu, että tuote on sovellettavien vaatimusten mukainen, vastuussa olevien luonnollisten henkilöiden tai oikeushenkilöiden on varmistettava, että EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus on laadittu ja CE-merkintä on kiinnitetty tuotteeseen. Artiklan 2 kohdan mukaan asetuksen 28 artiklassa säädettyjen vaatimusten soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely on direktiivin 2009/125/EY liitteessä IV vahvistettu menettely, paitsi jos kyseiset tuotteet kuuluvat myös tämän asetuksen 29 artiklassa säädettyjen vaatimusten soveltamisalaan, jolloin vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely on tämän asetuksen 29 artiklan 2 kohdan nojalla hyväksytyissä laskenta- ja todentamissäännöissä vahvistettu menettely.

Asetuksen säätämisen yhteydessä markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muut-

tamisesta annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2019/1020, jäljempänä markkinavalvonta-asetus, muutettiin. Markkinavalvonta-asetuksen 2 artiklan 1 kohdan mukaan asetusta sovelletaan tuotteisiin, joihin sovelletaan sen liitteessä I lueteltua unionin yhdenmukaistamislainsäädäntöä, siltä osin kuin unionin yhdenmukaistamislainsäädännössä ei ole samaan tavoitteeseen tähtääviä erityissäännöksiä, joilla säännellään tarkemmin joitakin tiettyjä markkinavalvontaan ja täytäntöönpanon valvontaan liittyviä seikkoja. Kriittisten raaka-aineiden asetuksen säätämisen yhteydessä liitteeseen lisättiin uusi kohta 71, jonka mukaan asetusta sovelletaan kriittisten raaka-aineiden asetukseen siltä osin kuin se koskee kyseisen asetuksen 28, 29 tai 31 artiklassa säädettyjä vaatimuksia. Muutoksella artiklassa 28, 29 ja 31 tarkoitetut velvoitteet saatettiin siten markkinavalvonta-asetuksen soveltamisalaan.

Asetuksen muutoksen yhteydessä markkinavalvonta-asetusta muutettiin myös siten, että sen 4 artiklan 5 kohtaan sisällytettiin viittaus kriittisten raaka-aineiden asetukseen. Markkinavalvonta-asetuksen artiklassa 4 säädetään eräistä sen kohdassa 5 mainitun unionin yhdenmukaistamislainsäädännön soveltamisalaan kuuluvia tuotteita koskevista talouden toimijoiden tehtävistä.

Asetuksen muutoksen yhteydessä muutettiin lisäksi kaksi- ja kolmipyöräisten ajoneuvojen ja nelipyörien hyväksynnästä ja markkinavalvonnasta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 168/2013, nk. L-luokan ajoneuvojen puiteasetuksen, liitettä II, lisäämällä sen C1 jakson taulukkoon uusi 15 a kohta, sekä moottoriajoneuvojen ja niiden perävaunujen sekä tällaisiin ajoneuvoihin tarkoitettujen järjestelmien, komponenttien ja erillisten teknisten yksiköiden hyväksynnästä ja markkinavalvonnasta, asetusten (EY) N:o 715/2007 ja (EY) N:o 595/2009 muuttamisesta sekä direktiivin 2007/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2018/858, nk. autojen ja niiden perävaunujen puiteasetus, liitettä II lisäämällä sen I osan taulukossa olevaan G jaksoon ”ympäristöominaisuudet ja päästöt” uusi G15 kohta. Liitteissä säädetään EU:n tyyppihyväksynnän edellytyksistä niiden soveltamisalaan kuuluvien ajoneuvojen osalta. Liitteitä muutettiin lisäämällä niihin maininta kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisista kestomagneettien kierrätettävyyttä koskevista vaatimuksista.

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 33 artiklan 3 kohdan mukaan 33 artiklaa ei sovelleta tuotteisiin, jotka kuuluvat asetuksen (EU) 2018/858 tai (EU) N:o 168/2013 mukaisen tyyppihyväksynnän piiriin. Autojen ja niiden perävaunujen puiteasetuksessa (EU) 2018/858 sekä L-luokan ajoneuvojen puiteasetuksessa (EU) 168/2013.

Kiertotaloutta koskevat kansalliset toimenpiteet

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 26 artiklassa säädetään kiertotaloutta koskevista kansallisista toimenpiteistä. Artiklan 1 kohdan mukaan kunkin jäsenvaltion on viimeistään kahden vuoden kuluttua artiklan 7 kohdassa tarkoitetun täytäntöönpanosäädöksen voimaantulopäivästä hyväksyttävä ja pantava täytäntöön kansalliset ohjelmat, jotka sisältävät kohdan a-i) alakohdissa tarkoitettuja toimenpiteitä. Toimenpiteet voidaan myös sisällyttää olemassa oleviin kansallisiin ohjelmiin, kuten artiklan 2 kohdassa mainitun jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2008/98/EY, ns. jätedirektiivi) 28 ja 29 artiklan mukaisesti hyväksyttyihin uusiin tai olemassa oleviin jätehuoltosuunnitelmiin ja jätteen syntymisen ehkäisemistä koskeviin ohjelmiin.

Artiklan 7 kohdan mukaan komissio antaa 2 kohdassa tarkoitetun täytäntöönpanosäädöksen viimeistään 24.5.2025. Komissio on valmistellut kyseistä täytäntöönpanosäädöstä vuoden

LUONNOS

2025 aikana, mutta sitä ei ole vielä lokakuussa 2025 julkaistu. Jäsenvaltioiden on hyväksyttävä ja pantava täytäntöön 2 kohdassa tarkoitetut ohjelmat viimeistään 2 vuoden kuluttua täytäntöönpanosäädöksen voimaantulopäivästä.

Ohjelmien on artiklan 1 kohdan mukaan sisällettävä toimenpiteitä, joiden tarkoituksena on

a) kannustaa teknologiseen kehitykseen ja resurssitehokkuuteen, jotta voidaan hillitä kriittisten raaka-aineiden kulutuksen odotettua kasvua unionissa;

b) edistää jätteen syntymisen ehkäisemistä ja lisätä sellaisten tuotteiden ja komponenttien uudelleenkäyttöä ja korjaamista, joilla on merkityksellinen kriittisten raaka-aineiden hyödyntämispotentiaali;

c) lisätä sellaisen jätteen keräystä, lajittelua ja käsittelyä, jolla on merkityksellinen kriittisten raaka-aineiden hyödyntämispotentiaali, metalliromu mukaan lukien, ja varmistaa sen sisällyttäminen asianmukaiseen kierrätysjärjestelmään, jotta voidaan maksimoida kierrätettävien materiaalien saatavuus ja laatu kriittisten raaka-aineiden kierrätyslaitosten tuotantopanoksena;

d) lisätä kriittisten uusioraaka-aineiden käyttöä muun muassa sellaisilla toimenpiteillä kuin kierrätetyn sisällön huomioon ottaminen julkisiin hankintoihin liittyvissä myöntämisperusteissa tai kriittisiä uusioraaka-aineita koskevat taloudelliset kannustimet;

e) parantaa kriittisten raaka-aineiden kierrätysteknologioiden kehitystasoa ja edistää kiertotalouden periaatteiden mukaista suunnittelua, kriittisten raaka-aineiden materiaalitehokkuutta ja kriittisten raaka-aineiden korvaamista tuotteissa ja sovelluksissa ainakin sisällyttämällä tätä varten tukitoimia kansallisiin tutkimus- ja innovointiohjelmiin;

f) varmistaa, että käytössä on toimenpiteitä, joiden avulla työvoimalle annetaan taidot, joita tarvitaan kiertotalouden tukemiseen kriittisten raaka-aineiden arvoketjussa, mukaan lukien täydennys- ja uudelleenkoulutusta koskevat toimenpiteet;

g) kun tuottajan on maksettava kansallisen lainsäädännön nojalla laajennettua tuottajavastuuta koskevien velvoitteidensa mukaisesti maksuja direktiivin 2008/98/EY 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti, edistää tällaisten maksujen mukauttamista, jotta kannustetaan siihen, että tuotteet sisältävät suuremman osuuden kriittisiä uusioraaka-aineita, jotka on otettu talteen asiaankuuluvien unionin ympäristönormien mukaisesti kierrätetystä jätteestä;

h) toteuttaa tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että kriittiset raaka-aineet, jotka viedään sen jälkeen kun ne ovat lakanneet olemasta jätettä, täyttävät direktiivin 2008/98/EY ja muun asiaa koskevan unionin lainsäädännön mukaiset asiaankuuluvat edellytykset;

i) tukea tarvittaessa kriittisiä raaka-aineita sisältävien jätevirtojen kierrätysprosesseja koskevien unionin laatunormien käyttöä.

Taloudellinen arviointitutkimus

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen artiklan 27 kohdan 1 mukaan toiminnanharjoittajien, jotka ovat velvollisia laatimaan jätehuoltosuunnitelmat direktiivin 2006/21/EY 5 artiklan mukaisesti, on toimitettava kyseisen direktiivin 3 artiklan 27 alakohdassa määritellylle toimivaltaiselle viranomaiselle alustava taloudellinen arviointitutkimus mahdollisuuksista hyödyntää kriittisiä raaka-aineita, jotka saadaan

a) jätealueelle varastoidusta kaivannaisjätteestä; sekä

b) syntyvästä kaivannaisjätteestä tai, jos se katsotaan tehokkaammaksi, louhitusta aineksesta ennen kuin siitä tulee jätettä.

Artiklan 27 mukaan toiminnanharjoittajat vapautetaan artiklan kohdassa 1 säädetystä velvoitteesta, jos ne voivat osoittaa direktiivin 2006/21/EY 3 artiklan 27 alakohdassa määritellylle toimivaltaiselle viranomaiselle, että kaivannaisjäte ei hyvin todennäköisesti sisällä teknisesti hyödynnettävissä olevia kriittisiä raaka-aineita.

Artiklan 2 kohdan mukaan artiklan kohdassa 1 tarkoitettuun tutkimukseen on sisällyttävä vähintään arvio kaivannaisjätteeseen ja louhittuun ainekseen sisältyvien kriittisten raaka-aineiden määristä ja pitoisuuksista sekä arvio niiden teknisestä ja taloudellisesta hyödynnettävyydestä. Toiminnanharjoittajien on täsmennettävä menetelmät, joita käytetään määrien ja pitoisuuksien arvioimiseksi.

Edelleen artiklan 2 kohdan mukaan olemassa olevien kaivannaisjätteen jätealueiden toiminnanharjoittajien on toimitettava tämän artiklan 1 kohdassa tarkoitettu tutkimus direktiivin 2006/21/EY 3 artiklan 27 alakohdassa määritellylle toimivaltaiselle viranomaiselle viimeistään 24 päivänä marraskuuta 2026.

Uusien kaivannaisjätteen jätealueiden toiminnanharjoittajien on toimitettava tällainen tutkimus direktiivin 2006/21/EY 3 artiklan 27 alakohdassa määritellyille toimivaltaisille viranomaisille toimittaessaan jätehuoltosuunnitelmansa kyseisen direktiivin 7 artiklan mukaisesti.

Kansalliset etsintäohjelmat

Asetuksen 19 artiklan mukaan kunkin jäsenvaltion on laadittava kriittisiin raaka-aineisiin ja kriittisten raaka-aineiden kantajamineraaleihin kohdistuvaa yleistä etsintää koskeva kansallinen ohjelma viimeistään 24 toukokuuta 2025. Artiklan mukaan kyseisiä kansallisia ohjelmia on tarkasteltava vähintään viiden vuoden välein ja ne on tarvittaessa saatettava ajan tasalle. Artiklan 2 kohdan mukaan kansallisiin ohjelmiin on sisällyttävä toimenpiteitä, joilla lisätään saatavilla olevaa tietoa unionin kriittisistä raaka-aine-esiintymistä. Niihin on tarvittaessa sisällyttävä seuraavat toimenpiteet:

a) mineraalien kartoitus sopivassa mittakaavassa;

b) geokemialliset ohjelmat, mukaan lukien maaperän, sedimenttien ja kallioiden kemiallisen koostumuksen määrittäminen;

c) geotieteelliset tutkimukset, kuten geofysikaaliset tutkimukset;

d) yleisessä etsinnässä kerättyjen tietojen käsittely, myös laatimalla ennustekarttoja;

e) olemassa olevan geotieteellisen tutkimustiedon uudelleenkäsittely kriittisiä raaka-aineita ja kriittisten raaka-aineiden kantajamineraaleja sisältävien tunnistamattomien mineraaliesiintymien tarkistamiseksi.

Jäsenvaltioiden on asetuksen 19 artiklan 4 kohdan mukaan toimitettava kansalliset ohjelmansa komissiolle

Kaivannaisjätetietokanta

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 27 artiklan 4 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on perustettava tietokanta alueellaan sijaitsevista käytöstä poistetuista kaivannaisjätteen jätealueista, myös hylätyistä kaivannaisjätteen jätealueista, lukuun ottamatta käytöstä poistettuja kaivannaisjätteen jätealueita, joissa jätealueiden erityispiirteiden tai geologisten olosuhteiden vuoksi on epätodennäköistä, että esiintyisi mahdollisesti teknisesti hyödynnettävissä olevia määriä kriittisiä raaka-aineita. Tietokannassa on oltava tiedot seuraavista:

a) kaivannaisjätteen jätealueen sijainti, pinta-ala ja jätteiden tilavuus tai tapauksen mukaan arvioitu tilavuus;

b) kaivannaisjätteen jätealueen toiminnanharjoittaja tai entinen toiminnanharjoittaja ja tarvittaessa sen oikeudellinen seuraaja;

c) kaikkien kaivannaisjätteeseen ja, jos nämä tiedot ovat saatavilla, alkuperäiseen mineraaliesiintymään sisältyvien raaka-aineiden arvioidut määrät ja pitoisuudet 7 kohdan mukaisesti;

d) mahdolliset lisätiedot, joita jäsenvaltio pitää merkityksellisinä kriittisten raaka-aineiden talteenoton mahdollistamiseksi kaivannaisjätteen jätealueelta.

Edellä 4 kohdassa tarkoitettu tietokanta on otettava käyttöön viimeistään 24 päivänä marraskuuta 2025, ja kaikki tiedot on merkittävä tietokantaan viimeistään 24 päivänä toukokuuta 2027. Tietokanta on asetettava julkisesti saataville digitaalisessa muodossa, ja sitä on päivitettävä vähintään kolmen vuoden välein, jotta siihen voidaan sisällyttää saatavilla olevia lisätietoja sekä tietoja äskettäin käytöstä poistetuista tai tunnistetuista jätealueista.

Asetuksen 27 artiklan 7 kohdan mukaan 4 kohdan c alakohdassa tarkoitettujen tietojen toimittamiseksi jäsenvaltioiden on toteutettava ainakin seuraavat toimet:

a) jäsenvaltioiden on käytöstä poistettujen kaivannaisjätteen jätealueiden osalta tarkasteltava kattavasti saatavilla olevia lupa-asiakirjoja tai muuta saatavilla olevaa asiakirja-aineistoa, jos lupa-asiakirjoja ei ole, viimeistään 24 päivänä marraskuuta 2025;

b) tällaisten kaivannaisjätteen jätealueiden osalta, joita koskevat käytettävissä olevat tiedot saattavat osoittaa kriittisten raaka-aineiden mahdollisesti taloudellisesti hyödynnettävissä olevien määrien esiintymisen, jäsenvaltioiden on myös otettava edustava määrä geokemiallisia näytteitä viimeistään 24 päivänä toukokuuta 2026;

c) tällaisten kaivannaisjätteen jätealueiden osalta, joissa saman kohdan a ja b alakohdassa kuvatut toimet ovat osoittaneet mahdollisesti taloudellisesti hyödynnettävissä olevia määriä kriittisiä raaka-aineita, jäsenvaltioiden on myös toteutettava yksityiskohtaisempi näytteenotto,

Luonnos

jonka jälkeen tehdään kemiallinen ja mineraloginen ominaisuuksien määrittely, johon kuuluu kairanäytteiden tutkimista tai vastaavia tekniikoita, viimeistään 24 päivänä maaliskuuta 2027, jos tämä on ympäristön kannalta kestävää sovellettavien unionin tason ympäristövaatimusten ja tarvittaessa direktiivin 2006/21/EY vaatimusten mukaisesti.

Asetuksen 27 artiklan 8 kohdan mukaan 7 kohdassa tarkoitetut toimet on toteutettava mineraalivaroja, jätteitä, omistusoikeutta, maanomistusta sekä ympäristö- ja terveysvaikutuksia koskevien kansallisten oikeusjärjestelmien ja muiden asiaankuuluvien säännösten asettamissa rajoissa. Jos tällaiset tekijät estävät toimien toteuttamisen, jäsenvaltion viranomaisten on pyrittävä yhteistyöhön kaivannaisjätteen jätealueen toiminnanharjoittajan tai omistajan kanssa. Sen mukaan 7 kohdassa tarkoitettujen toimien tulokset on asetettava saataville osana 4 kohdassa tarkoitettua tietokantaa. Jäsenvaltioiden on mahdollisuuksien mukaan sisällytettävä tietokantaan Yhdistyneiden kansakuntien luonnonvarojen puiteluokituksen mukainen käytöstä poistettujen kaivannaisjätteen jätealueiden luokitus.

Raportointi

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 45 artiklassa säädetään raportoinnista. Artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle viimeistään 24.5.2026 ja sen jälkeen vuosittain raportti, joka sisältää 19 artiklan 5 kohdassa, 21 artiklan 1 ja 2 kohdassa, 22 artiklan 1 kohdassa, 23 artiklan 5 kohdassa ja 26 artiklan 6 kohdassa tarkoitetut tiedot.

Raportointi kattaa siten ensinnäkin asetuksen 19 artiklan 5 kohdan tarkoittamien kansallisiin etsintäohjelmiin sisältyvien toimenpiteiden täytäntöönpanon edistymistä koskevat tiedot.

Asetuksen 21 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on 45 artiklan nojalla toimitetuissa raporteissaan annettava komissiolle tietoja niiden alueella toteutettavista uusista tai meneillään olevista kriittisiä raaka-aineita koskevista hankkeista, joilla on merkitystä unionin ja maailmanlaajuisen kriittisten raaka-aineiden tuotannon ja tuotantokapasiteetin raaka-aineiden arvoketjun eri vaiheissa, kannalta, mukaan lukien uusien hankkeiden luokittelu Yhdistyneiden kansakuntien luonnonvarojen puiteluokituksen mukaisesti. Artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on määritettävä alueelleen sijoittautuneet kriittisten raaka-aineiden arvoketjun keskeiset markkinatoimijat ja seurattava niiden toimintaa tutkimalla julkisesti saatavilla olevia tietoja ja tarvittaessa säännöllisillä ja oikeasuhteisilla kyselytutkimuksilla komission 20 artiklan nojalla toteuttamia seurantaa ja stressitestejä varten vaadittavien tietojen keräämiseksi. Artiklan 2 kohdan perusteella jäsenvaltioiden on annettava 45 artiklan nojalla toimitettavissa raporteissaan tietoja 2 alakohdan a alakohdan mukaisen tiedonkeruun tuloksista.

Asetuksen 22 artiklan 1 kohdan nojalla jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle 45 artiklan nojalla toimitettavissa raporteissaan tiedot strategisten raaka-aineiden strategisten varastojensa tilanteesta. Jäsenvaltiota ei vaadita toimittamaan tietoja tietyistä strategisista varastoista, jos tällaiset tiedot voisivat vaarantaa niiden puolustuksen tai kansallisen turvallisuuden. Jos jäsenvaltio kieltäytyy toimittamasta tällaisia tietoja, sen on toimitettava perusteltu ilmoitus.

Asetuksen 23 artikla 3 kohdan mukaan komissio voi asetuksella perustetun kriittisten raaka-aineiden toimikunnan näkemykset huomioon ottaen antaa jäsenvaltioille osoitettuja lausuntoja

a) strategisten varastojen tason ja tarvittaessa tuotantokapasiteetin nostamiseksi, kun otetaan huomioon eräät seikat; ja

b) strategisten varastojen vapauttamista, jakamista ja jakelua koskevien sääntöjen tai menettelyjen muuttamiseksi tai yhteensovittamiseksi, jotta voidaan parantaa mahdollista rajat ylittävää saatavuutta erityisesti silloin, kun se on tarpeen strategisten teknologioiden valmistamiseksi.

Lausunnot eivät ole jäsenvaltioita velvoittavia. Artiklan 8 kohdan mukaisesti asetuksen 23 artiklassa tai 22 artiklassa ei velvoiteta jäsenvaltiota pitämään hallussa tai vapauttamaan strategisia varastoja. Asetuksen 23 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kuitenkin 45 artiklan nojalla toimitettavissa raporteissaan annettava tietoja siitä, ovatko ne panneet täytäntöön tai aikovatko ne panna täytäntöön saman artiklan 3 kohdassa tarkoitetut komission lausunnot ja miten ne aikovat tämän tehdä.

Asetuksen 26 artiklan 6 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on 45 artiklan nojalla toimittamissaan raporteissa annettava tietoja artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen kiertotaloutta kansallisten ohjelmien hyväksymisestä ja niiden mukaisesti toteutettujen toimenpiteiden tehokkaan täytäntöönpanon edistymisestä. Artiklan nojalla raportointi kattaa siten myös asetuksen tarkoittamien kiertotaloutta koskevien ohjelmien laatimista ja täytäntöönpanoa koskevan raportoinnin.

Seuraamukset

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 47 artiklassa säädetään seuraamuksista. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on viimeistään 24 päivänä marraskuuta 2026 säädettävä asetuksen säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet niiden täytäntöönpanon varmistamiseksi. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Artiklan mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava nämä säännökset ja toimenpiteet komissiolle viipymättä, ja jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle kaikki niitä koskevat myöhemmät muutokset viipymättä.

Asetuksen johtolauseessa 71 täsmennetään esimerkinomaisesti niitä asetuksen velvoitteita, joiden kohdalla seuraamuksista yrityksille voi olla perusteltua säätää. Johtolauseen mukaan asetuksessa säädettyjen velvoitteiden noudattamisen varmistamiseksi jäsenvaltioiden olisi säädettävä seuraamuksista yrityksille, jotka eivät noudata velvoitteitaan, jotka koskevat muun muassa riskeihin varautumista, hankeraportointia ja kierrätettävyyttä koskevia tietoja.

3.Nykytila ja sen arviointi

Markkinavalvonta

Markkinavalvonnalla pyritään varmistamaan, että tuotteet täyttävät lainsäädännössä asetetut vaatimukset. Markkinavalvonta on järjestetty Suomessa tuotesektorikohtaisesti usean markkinavalvontaviranomaisen tehtäväksi. Suomen markkinavalvontaviranomaiset toimivat yhteensä seitsemän ministeriön hallinnonalalla, ja markkinavalvontaa hoitavat pääosin ministeriöiden ohjaamat virastot. Poikkeuksena on sosiaali- ja terveysministeriön työ- ja tasa-arvo-osaston ja aluehallintovirastojen viiden työsuojelun vastuualueen toteuttama, olennaisessa määrin työssä käytettäväksi tarkoitettujen teknisten laitteiden markkinavalvonta. Tällä sektorilla tuotteiden asettamista saataville markkinoilla tai käyttöön luovuttamista koskevat rajoittavat päätökset tehdään ministeriössä.

LUONNOS

EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1 kohdassa lueteltuja tuotteita valvotaan useissa viranomaisissa ja usean eri säädöksen nojalla. Seuraavaksi käsitellään keskeisiä asetuksen mukaisten tuotteiden markkinavalvontaa määritteleviä säädöksiä.

Yleinen markkinavalvonta-asetus

EU:n yleinen markkinavalvonta-asetus on soveltamisalaltaan laaja ja horisontaalinen eri tuoteryhmien markkinavalvontaa koskeva säädös. Asetuksessa säädetään muun muassa yleisistä yhdenmukaisista puitteista markkinavalvonnalle ja ulkorajavalvonnalle jäsenvaltiossa sekä vähimmäisvaatimuksista markkinavalvontaviranomaisen toimivaltuuksille. Markkinavalvonta-asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa sääntelyä, mutta asetuksen tueksi tarvitaan myös kansallista täydentävää sääntelyä

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa markkinavalvonta-asetuksen kansallisesta toimeenpanosta. Markkinavalvonta-asetusta täydentävät kansalliset säännökset on annettu laissa eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta (1137/2016), jäljempänä markkinavalvontalaki. Markkinavalvontalaki on horisontaalinen, tiettyjä tuotesektoreita koskeva markkinavalvonnan yleislaki, ja se perustuu NLF-asetukseen sekä tiettyjen tuoteryhmien erityissääntelyyn. Markkinavalvontalailla on pantu täytäntöön EU-tuotesäädösten markkinavalvontaa ja EU:n markkinoille tulevien tuotteiden tarkastuksia koskevaa sääntelyä. Markkinavalvontalain 1 §:ssä säädetään sen soveltamisalasta. Markkinavalvontalain soveltamisala tuotteissa määräytyy sektorilakien soveltamisalojen kautta. Markkinavalvontalain ollessa yleislain luonteinen sen soveltamisala on riippuvainen erityislaeissa säädetystä. Mikäli sen soveltamisalaan kuuluvassa tuotelaissa erikseen säädetään markkinavalvontaa koskien poikkeavasti tai erityisiä lisävaatimuksia, sovelletaan tuotelaissa säädettyä.

Markkinavalvontalain 3 luvussa sisältää säännökset valvonnan toimenpiteistä. Lain 8 §:ssä säädetään viranomaisen oikeudesta saada tietoja talouden toimijalta. Lain 28 §:ssä säädetään uhkasakosta ja teettämisuhasta. Pykälän mukaan markkinavalvontaviranomainen voi tehostaa lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai teettämisuhalla. Näiden hallinnollisten pakkokeinojen käyttämisestä säädetään uhkasakkolaissa (1113/1990). Pykälän mukaan markkinavalvontaviranomainen voi tehostaa lain nojalla antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla tai uhalla, että tekemättä jätetty toimenpide teetetään laiminlyöjän kustannuksella. Teettäen suoritetun toimenpiteen kustannukset maksetaan ennakkoon valtion varoista, mutta ne voidaan periä laiminlyöjältä ilman tuomiota tai päätöstä. Markkinavalvontalaki sisältää siten muun muassa seuraamussäännökset, joita sen soveltamisalaan kuuluvassa lainsäädännössä noudatetaan, ellei tuotelaeissa toisin säädetä. Lain soveltamisalaan kuuluvissa tuotelaeissa säädetään tarvittaessa erikseen rangaistussäännöksistä ja viittauksista rikoslakiin.

Markkinavalvontalain 4 §:n 2 momentin mukaan Tulli toimii markkinavalvonta-asetuksen 25 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuna ulkorajatarkastuksista vastaavana viranomaisena sekä valvoo 23 §:ssä tarkoitetun maastavientikiellon ja 25 §:ssä tarkoitetun hävittämismääräyksen noudattamista ulkorajalla. Lisäksi markkinavalvontalaissa säädetään markkinavalvonnan yhteyspisteestä, jona toimii Tukes.

Yleinen tuoteturvallisuusasetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2023/988 yleisestä tuoteturvallisuudesta, Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1025/2012 ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2020/1828 muuttamisesta sekä Euroopan parlamentin ja neuvos-

ton direktiivin 2001/95/EY ja neuvoston direktiivin 87/357/ETY kumoamisesta (jäljempänä ’yleinen tuoteturvallisuusasetus’) säädetään. Yleisellä tuoteturvallisuusasetuksella pyritään suojelemaan kuluttajia ja heidän turvallisuuttaan yhtenä unionin oikeudellisen kehyksen perusperiaatteista, jollaisena se on myös vahvistettu Euroopan unionin perusoikeuskirjassa (5 johdantokappale). Yleisen tuoteturvallisuusasetuksen tarkoituksena on myötävaikuttaa SEUT 169 artiklassa tarkoitettujen tavoitteiden toteutumiseen. Sillä pyritään erityisesti varmistamaan kuluttajien terveys ja turvallisuus sekä sisämarkkinoiden toiminta kuluttajille tarkoitettujen tuotteiden osalta.

Laki eräiden kuluttajatuotteiden turvallisuudesta (184/2025) on keskeinen yleistä tuoteturvallisuusasetusta kansallisesti täytäntöönpaneva laki. Lain 4 §:n 1 momentin mukaan Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on yleisessä tuoteturvallisuusasetuksessa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen, ellei pykälän 3 momentista muuta johdu.

Lisäksi lain 4 §:n 2 momentin mukaan, jollei 4 §:n 3 momentista muuta johdu, Tulli on yleisessä tuoteturvallisuusasetuksessa ja laissa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen, jos markkinavalvonta kohdistuu:

1) maahantuontiin Euroopan unionin ulkopuolelta;

2) vientiin Suomesta;

3) kuljettamiseen Suomen kautta;

4) kuluttajatuote-erän purkamiseen ja siihen liittyvään varastointiin toimitettaessa kuluttajatuotteita Suomeen Euroopan unionin jäsenvaltioista.

Lain 4 §;n 3 momentin mukaan jos viranomainen valvoo muun lainsäädännön nojalla kuluttajatuotteen turvallisuutta, se on yleisessä tuoteturvallisuusasetuksessa ja kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annetussa laissa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen. Jos muun lainsäädännön nojalla tehtävä valvonta koskee vain yksittäisiä turvallisuusnäkökohtia, momentissa tarkoitettu viranomainen ei kuitenkaan valvo yleisen tuoteturvallisuusasetuksen II luvun säännösten noudattamista.

Koneasetus

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1230, annettu 14 päivänä kesäkuuta 2023, koneista ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/42/EY ja neuvoston direktiivin 73/361/ETY kumoamisesta, jäljempänä *koneasetus*, kuuluu markkinavalvonta-asetuksen soveltamisalaan. Kansallisessa lainsäädännössä koneasetus on täytäntöön pantu valtioneuvoston asetuksella koneiden turvallisuudesta (400/2008) sekä eräiden teknisten laitteiden vaatimuksenmukaisuudesta annetun lailla (1016/2004) sekä eräiltä osin kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annetulla lailla. Sääntelyratkaisun perusteella koneiden markkinavalvontaan sovelletaan kansallisesti kahta lakia: ammattikäyttöön tarkoitettujen koneiden markkinavalvontaan sovelletaan eräiden teknisten laitteiden vaatimustenmukaisuudesta annettua lakia ja kuluttajien käyttöön tarkoitettujen koneiden markkinavalvontaan lakia kuluttajatuotteiden turvallisuudesta.

Kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annetun lain 4 §:n 4 momentin mukaan turvallisuus- ja kemikaalivirasto toimii markkinavalvontaviranomaisena kuluttajien käyttöön tarkoitettujen koneiden osalta.

Eräiden teknisten laitteiden vaatimuksenmukaisuudesta annetun lain 12 §:n mukaan lain mukaan kyseisen lain, henkilönsuojainasetuksen, köysiratalaitteistoasetuksen sekä markkinavalvonta-asetuksen 4 artiklan noudattamista valvoo työsuojeluviranomainen.

Useat kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1 kohdassa tarkoitetuista tuotteista kuuluvat koneasetuksen soveltamisalaan ja niitä valvotaan mainitun koneasetuksen ja sitä kansallisesti toimeenpanevan lainsäädännön puitteissa.

Lelujen turvallisuus

Lelujen turvallisuudesta säädetään lelujen turvallisuudesta annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2009/48/EY. Direktiivi on kansallisesti pantu täytäntöön lailla lelujen turvallisuudesta (1154/2011), nk. lelulaki. Lain 56 §:ssä säädetään valvontaviranomaista. Pykälän 1 momentin mukaisesti markkinavalvontaviranomaisesta säädetään markkinavalvontalain 4 §:n 1 momentissa. Pääosin lelujen markkinavalvonnasta vastaa markkinavalvontalain mukaisesti turvallisuus- ja kemikaalivirasto.

Pykälän 2 momentin mukaan sen lisäksi, mitä markkinavalvontalain 4 §:n 1 momentissa säädetään, Tulli toimii markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1020, jäljempänä markkinavalvonta-asetus, 25–28 artiklassa tarkoitettuna markkinavalvontaviranomaisena lelujen osalta. Lisäksi Tulli valvoo markkinavalvontaviranomaisena lelulain noudattamista toimitettaessa leluja Suomeen Euroopan unionin jäsenmaista Suomessa tapahtuvan tavaraerän purkamisen ja siihen liittyvän varastoinnin yhteydessä. Tullin toimiessa markkinavalvontaviranomaisena sovelletaan tullilain (304/2016) lisäksi markkinavalvontalain 6 ja 7 §:ää, 3 lukua sekä 27–29 §:ää.

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1 kohdan tarkoittamiin tuotteisin voi sisältyä myös leluiksi katsottavia tuotteita silloin, jos lelut sisältävät kestomagneetteja sisältäviä sähkömoottoreita.

Moottoriajoneuvot

Autojen ja niiden perävaunujen puiteasetuksessa sekä L-luokan ajoneuvojen puiteasetuksessa säädetään niiden soveltamisalaan kuuluvien ajoneuvojen tyyppihyväksynnästä ja markkinavalvonnasta.

Ajoneuvolain (82/2021) 174 §:n mukaan autojen ja niiden perävaunujen puiteasetuksessa sekä L-luokan ajoneuvojen puiteasetuksessa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen Suomessa on Liikenne- ja viestintävirasto. Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1 kohdan mukaisten moottoriajoneuvojen ja eräiden kevyiden kulkuneuvojen markkinavalvonta kytkettiin osaksi asetusten (EU) 2018/858 ja (EU) 168/2013 EU mukaista markkinavalvontaa asetusten liitteiden muutoksilla. (Ks. tarkemmin EU-säädöksen pääasiallinen sisältö edellä).

Luonnos

Kriittisten raaka-aineiden 2 artiklan kohdan 44 mukaan ”moottoriajoneuvolla” tarkoitetaan mitä tahansa asetuksen (EU) 2018/858 4 artiklan 1 kohdan a ja b alakohdassa tarkoitettua luokkaan M tai N kuuluvaa tyyppihyväksyttyä ajoneuvoa. Asetuksen (EU) 2018/858 mukainen, Suomessa ajoneuvolain säännöksin täytäntöön pantu markkinavalvonta, kattaa siten kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artikla 1 kohdan mukaisten moottoriajoneuvojen kestomagneette- ja koskevien asetuksen 28 ja 29 artiklojen mukaisten velvoitteiden markkinavalvonnan.

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 2 artiklan 45 mukaan ”kevyillä kulkuneuvoilla” tarkoitetaan pyörillä varustettuja kevyitä ajoneuvoja, joiden voimanlähteenä voidaan käyttää pelkästään sähkömoottoria tai moottorin ja ihmisen voiman yhdistelmää, mukaan lukien sähköpotkulaudat, sähköpolkupyörät ja asetuksessa (EU) N:o 168/2013 4 artiklassa tarkoitetut tyyppihyväksytyt luokan L ajoneuvot.

Asetuksen (EU) N:o 168/2013 4 artiklassa tarkoitetut tyyppihyväksytyt luokan L ajoneuvot kuuluvat ajoneuvolain 174 §:ssä tarkoitetun markkinavalvonnan piiriin, eikä niiden osalta asetuksen 28 ja 29 artiklan mukaisesta markkinavalvonnasta ole tarpeen säätää erikseen. Niiltä osin, kuin kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut tuotteet eivät ole asetuksen (EU) N:o 168/2013 4 artiklan tarkoittamia tyyppihyväksyttyjä luokan L ajoneuvoja, tulee niiden markkinavalvontaviranomaisesta säätää kansallisesti erikseen.

Nykyisin muiden kevyiden kulkuneuvojen kuin tyyppihyväksyttyjen luokan L ajoneuvojen valvonta jakautuu Suomessa Liikenne- ja viestintäviraston ja Turvallisuus- ja kemikaalivirasto välillä. Traficom valvoo mainittuja kulkuneuvoja ajoneuvolain nojalla ja turvallisuus- ja kemikaalivirasto koneita koskevan sääntelyn nojalla.

Lääkinnälliset laitteet

Lääkinnällisten laitteiden markkinavalvonnasta säädetään lääkinnällisistä laitteista annetussa asetuksessa (EU)2017/745, jäljempänä MD-asetus, sekä in vitro-diagnostiikkaan tarkoitetuista lääkinnällisistä laitteista annetussa asetuksessa (EU) 2017/746, jäljempänä IVD-asetus, sekä lääkinnällisistä laitteista annetussa laissa (719/2021) ja eräistä EU-direktiiveissä säädetyistä lääkinnällisistä laitteista annetussa laissa (629/2010). Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus on MD-asetuksen tarkoittama lääkinnällisten laitteiden toimivaltainen viranomainen sekä IVD asetuksessa tarkoitettu in vitro -diagnostiikkaan tarkoitettujen lääkinnällisten laitteiden toimivaltainen viranomainen sekä asetuksissa tarkoitettu ilmoitetuista laitoksista vastaava viranomainen. Lääkinnällisistä laitteista säädetään MD-asetuksessa ja IVD-asetuksessa, joita täydentävät kansallisesti lääkinnällisistä laitteista annettu laki sekä eräistä EU-direktiiveissä säädetyistä lääkinnällisistä laitteista annettu laki.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus on toimivaltainen suorittamaan MD-asetuksessa ja IVD-asetuksessa jäsenvaltiolle säädetyt tehtävät ja käyttämään asetuksissa jäsenvaltiolle säädettyjä toimivaltuuksia. Lisäksi se on markkinavalvonta-asetuksessa tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen MD-asetuksen ja IVD-asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden osalta.

Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus huolehtii lääkinnällisistä laitteista annetussa lainsäädännössä sille säädetyistä ohjaus-, lupa- ja valvontatehtävistä. Sen tehtävänä on lääkinnällisistä laitteista annetun lain 37 §:n 1 momentin nojalla valvoa ja edistää lääkinnällisten laitteiden sekä niiden käytön turvallisuutta ja vaatimustenmukaisuutta. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen valvonnan toimivaltuuksista säädetään lääkinnällisistä laitteista annetun

lain 5 luvussa. Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus on lääkinnällisistä laitteista annetun lain 38 §:n nojalla toimivaltainen suorittamaan MD-asetuksessa ja IVD-asetuksessa tarkoitetut tarkastukset sekä suorittamaan tarkastuksen muun laissa säädetyn toiminnan valvomiseksi.

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä eduskunnalle EU:n tekoälyasetusta täydentäväksi lainsäädännöksi (HE 46/2025 vp) lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskusta esitetään myös lääkinnällisiä laitteita valvovaksi markkinavalvontaviranomaiseksi asetuksen (EU) 2024/1689 tekoälyä koskevista yhdenmukaistetuista säännöistä ja tiettyjen unionin säädösten muuttamisesta, jäljempänä ’tekoälyasetus’, osalta. Tekoälyasetus ja sitä täydentävä esitetty kansallisen lainsäädäntö on osa yleisen markkinavalvonta-asetuksen mukaista sääntelykehystä. Tekoälyasetuksen mukaisessa markkinavalvonnassa Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus valvoo lääkinnällisiä laitteita silloin kun niihin sisältyy tekoälyasetuksen soveltamisalan piiriin kuuluva tekoälyjärjestelmä.

Muut markkinavalvonnan piiriin kuuluvat tuotteet

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1 kohdassa luokiteltuihin tuoteryhmiin voi kuulua myös muun sektorisääntelyn alaan kuuluvia tuotteita erityisesti tuotteiden sisältämien sähkömoottoreiden ja niiden sisältämien kestomagneettien takia. Artiklan mukaisten tuotteiden piiriin voivat kuulua esimerkiksi miehittämättömät ilma-alukset, radiolaitteet ja laserlaitteet. Näiden tuotteiden markkinavalvonta on järjestetty esimerkiksi yleisen markkinavalvonta-asetuksen ja -lain, ilmailulain (864/2014) ja säteilylain (859/2018) säännöksin.

Kansallinen etsintäohjelma ja hylättyjä kaivannaisjätteen jätealueita koskeva tietokanta

Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain 3 §:n 1 momentin mukaan tutkimuskeskuksen tehtävänä on tehdä tutkimusta ja tuottaa asiantuntijapalveluita toimialallaan. Toiminta voi olla myös maksullista. Pykälän 2 momentin mukaan tutkimuskeskus suorittaa lisäksi muut tutkimukseen ja innovaatiotoimintaan liittyvät tehtävät, jotka työ- ja elinkeinoministeriö sille tulosohjauksessa antaa. Pykälän 3 momentin mukaan tutkimuskeskuksen tehtävistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Geologian tutkimuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n mukaan Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain 3 §:ssä säädettyjen tehtävien toteuttamiseksi tutkimuskeskus:

1) tekee elinkeinoelämän ja muun yhteiskunnan kannalta tarpeellista geologian alan tutkimus- ja kehitystyötä omarahoitteisesti, yhteisrahoitteisesti ja toimeksiannosta;

2) edistää toimialansa tutkimusta osallistumalla kansainväliseen yhteistyöhön ja palvelemalla sekä koti- että ulkomaisia asiakkaita;

3) huolehtii toimialan tiedonkeruusta ja tietohuollosta; ja

4) huolehtii muista tehtävistä, jotka säädetään tai määrätään sen tehtäväksi.

Valtioneuvostosta annetun lain 12 §:n mukaan valtioneuvostolle kuuluvat asiat ratkaistaan valtioneuvoston yleisistunnossa tai ministeriössä. Sen 4 momentin mukaan muut kuin 12 §:n 2 momentissa luetellut asiat ratkaistaan ministeriössä. Valtioneuvoston ohjesäännön (262/2003)

mukaan asiat jakautuvat ministeriöiden toimialoille sen 3 luvussa säädetysti. Asian käsittelee se ministeriö, jonka toimialaan se pääosaltaan kuuluu. Työ- ja elinkeinoministeriön toimialaan kuuluu 21 §:n mukaan elinkeinopolitiikka. Työ- ja elinkeinoministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1024/2007) mukaan ministeriön tehtäviin kuuluu kaivosasiat ja niihin liittyvien mineraalisten luonnonvarojen hyödyntäminen. GTK valmisteli Työ - ja elinkeinoministeriön toimeksiannosta EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen artiklan 19 mukaisen kansallisen etsintäohjelman komissiolta saadun asiakirjapohjan mukaisesti. Geologian tutkimuskeskus toimitti esityksen kansalliseksi etsintäohjelmaksi työ- ja elinkeinoministeriölle 21.5.2025. Työ- ja elinkeinoministeriö hyväksyi esityksen etsintäohjelmaksi 12.9.2025 ja toimitti sen Euroopan komissiolle kriittisten raaka-aineiden asetuksen 19 artiklan 4 kohdan mukaisesti. Viranomaisten toiminnan selkeyttämiseksi ja sekä lainsäädännön selkeyden kannalta on kuitenkin katsottu tarpeelliseksi säätää etsintäohjelman laatimisesta, tarkastelemisesta ja päivittämisestä vastaavasta viranomaisesta erikseen laissa.

Viranomaisten toimivaltarajojen ja lainsäädännön selkeyden kannalta on katsottu tarpeelliseksi säätää myös kaivannaisjätetietokannan laatimisesta ja siihen liittyvien tietojen keräämisestä vastaavasta viranomaisesta erikseen laissa.

4.Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1.Keskeiset ehdotukset

Tällä hallituksen esityksellä säädettävässä uudessa laissa eräiden EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisten velvoitteiden toimeenpanosta, valvonnasta ja seuraamuksista säädettäisiin kriittisten raaka-aineiden asetuksen piiriin kuuluvan, sen 28 ja 29 artiklan mukaisen tuotesääntelyn edellyttämät kansalliset sektorikohtaiset säännökset. Lisäksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annettua lakia muutettaisiin lisäämällä siihen tarvittavat viittaussäännökset.

Hallituksen esityksessä markkinavalvontavalvontatehtävät esitetään säädettäväksi viranomaisiin noudattaen kansallisessa lainsäädännössä lähtökohtana olevaa tuotesektorikohtaista jaottelua. Markkinavalvontaviranomaiseksi säädettäisiin Tukes, paitsi niissä tapauksissa, joissa muu viranomainen valvoo muun lainsäädännön nojalla tuotteen turvallisuutta Näissä tapauksissa markkinavalvontaviranomainen olisi kyseinen tuotteen turvallisuutta valvova viranomainen. Viranomainen ei kuitenkaan olisi kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklassa, 29 artiklassa ja 33 artiklassa kohdassa säädettyjen velvoitteiden valvonnasta vastaava markkinavalvontaviranomainen, jos muun lainsäädännön nojalla tehtävä valvonta koskee vain yksittäisiä turvallisuusnäkökohtia.

Käytännössä markkinavalvontatehtävät jakautuisivat keskeisiltä osiltaan muun muassa Turvallisuus- ja kemikaalivirastoon, Työsuojeluviranomaiseen, Tulliin, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukseen, mutta tuotteiden laajan kirjon vuoksi tyhjentävää sääntelyä ei ole katsottu mahdolliseksi. Sektorilainsäädännön nojalla myös muut markkinavalvontaviranomaiset olisivat velvoitettuja asetuksen mukaisten vaatimusten valvomiseen niiden valvoessa tuotetta sektorilainsäädännön nojalla. Lailla ole tarkoitus muuttaa viranomaisten nykyisiä vastuusuhteita, vaan rajapintatapaukset jätettäisiin lain soveltamiskäytännön ja viranomaisten välisen tavanomaisen yhteistoiminnan varaan.

LUONNOS

Esityksessä kriittisten raaka-aineiden asetuksen tarkoittama kriittisten raaka-aineiden kierrätystä edistävä ohjelma ja sen myöhempi tarkastelu esitetään säädettävän työ- ja elinkeinoministeriön tehtäväksi.

Lisäksi ehdotetuilla muutoksilla määritettäisiin kriittisten raaka-aineiden asetuksen 19 artiklan mukaisen kansallisen etsintäohjelman laatimisesta ja sen päivittämisestä vastaavaksi viranomaiseksi sekä asetuksen 27 artiklan mukaisen käytöstä poistettuja kaivannaisjätteen jätealueita koskevan tietokannan laatimisesta ja päivittämisestä vastaavaksi viranomaiseksi Geologian tutkimuskeskus.

Lisäksi asetuksen mukainen yleinen raportointivelvoite säädettäisiin työ- ja elinkeinoministeriölle. Lisäksi säädettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön oikeudesta saada tietoja asetuksen raportointivelvoitteen edellyttämässä muodossa toimivaltaisilta viranomaisilta sekä oikeudesta toimittaa raportoinnin kannalta välttämättömiä tietoja Euroopan komissiolle. Esityksellä asetuksen tarkoittama mineraalien ja metallien kiertotalouden edistämiseen tähtäävä ohjelma säädettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön tehtäväksi.

Laissa säädettäisiin informatiiviset säännökset asetuksen 27 artiklan 1 kohdan mukaisesta kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman laatimiseen velvoitettujen toiminnanharjoittajien velvoitteesta laatia taloudellinen arviointitutkimus mahdollisuuksista hyödyntää kriittisiä raaka-aineita jätealueelle varastoidusta kaivannaisjätteestä sekä syntyvästä kaivannaisjätteestä tai, jos se katsotaan tehokkaammaksi, louhitusta aineksesta ennen kuin siitä tulee jätettä.

Asetuksen 31 artiklan mukaiseen ympäristöjalanjälki-ilmoitukseen liittyvästä markkinavalvonnasta ei esitetä säädettävän tällä esityksellä. Myöhemmin voimaan astuvien artiklan 31 mukaisten velvoitteiden markkinavalvonnasta säädettäisiin erikseen myöhemmin muutoksella

4.2.Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset valtion talousarvioon

Markkinavalvontaa koskevat tehtävät vaikuttavat keskeisten markkinavalvontaviranomaisten resurssitarpeisiin vuodesta 2027 alkaen. Lisäksi uusia järjestelmämuutoksia koskevia kertakustannuksina voisi aiheutua vuodelle 2026.

Esityksen voidaan arvioida edellyttävän vuositasolla 0,1-0,5 htv riippuen viranomaisen valvontaan tulevien tuotteiden määristä. Jos viranomaisen toimintaan kohdistuisi 0,5 htv tarve, tarkoittaisi tämä vuositasolla 50 000 euron vaikutusta resurssitarpeeseen.

Uusien markkinavalvontatehtävien aiheuttamat mahdolliset lisäresurssitarpeet arvioidaan valtiontalouden kehyspäätöksen ja valtion talousarvioesitysten valmistelussa.

Kansallisen etsintäohjelman sekä kaivannaisjätetietokannan päivittämiseen, ylläpitoon ja jakeluun vaadittavat tehtävät säädettäisiin laissa Geologian tutkimuskeskukselle. Laissa määrättävien tehtävien hoitaminen edellyttää 3 htv ja 300 000 euron resurssit vuodesta 2026 alkaen. Kansallisen etsintäohjelman laadinta ja päivittäminen edellyttävät 1,5 htv ja 150 000 euron resurssin vuodessa. Kaivannaisjätetietokannan päivittäminen, ylläpito ja jakelu edellyttävät 1,5 htv ja 150 000 euron resurssit vuodessa.

Lausuntoversio

Uusien tehtävien aiheuttamat mahdolliset lisäresurssitarpeet arvioidaan valtiontalouden kehyspäätöksen ja valtion talousarvioesitysten valmistelussa.

Edellä tarkoitetut vaikutukset ovat suoraan EU-sääntelystä johtuvia.

Suomen kansallisessa mineraalistrategiassa yksi kuudesta strategisesta tavoitteesta on EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen tehokas toimeenpano. Mineraalistrategian valmistelun yhteydessä kansallisen etsintäohjelman todettiin vaativan lisäresursseja toteutuakseen. Kansallisen etsintäohjelman valmistelussa resurssitarve tarkentui 3 000 000 euron vuositasolle. Valtaosa vuosittaisesta resurssitarpeesta kohdentuu ulkopuolisten palveluiden hankintaan. Kansallisen etsintäohjelman toimeenpanon hankinnat kattavat geofysiikan mittaukset, kairauspalvelut ja analyysipalvelut.

4.2.2 Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksessä ehdotetaan säädettävän säännökset markkinavalvonnasta, joiden nojalla uusia viranomaistehtäviä tulisi käytännössä muun muassa Tukesille, työsuojeluviranomaiselle, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskukselle ja Tullille. Muut mahdolliset valvontaviranomaiset määräytyvät tuotteen turvallisuutta koskevan sektorisääntelyn ja sen nojalla tehtävän toimivaltarajanvedon mukaisesti. Hallituksen esityksessä eduskunnalle laiksi eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 139/2021 vp, s. 25) todetaan, että kun markkinavalvontalain soveltamisalaan tulisi uusia tuotesäädöksiä, myös markkinavalvontaviranomaisten toimivallan voidaan arvioida jossain määrin laajenevan. Esitys siis laajentaisi ainakin turvallisuus- ja kemikaaliviraston, työsuojeluviranomaisen, Tullin sekä Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksen toimivaltaa eräissä määrin. Vaikutus on kuitenkin rajallinen, kun otetaan huomioon kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisten tehtävien verrattain suppea piiri.

Huolimatta siitä, että ensimmäiset raaka-aineasetuksessa asetetut tuotevaatimukset tulevat voimaan vasta vuonna 2027, kansallisen markkinavalvontaviranomaisen on kyettävä viestimään asetuksesta ja vastaamaan asetuksen mukaisia velvoitteita koskeviin kysymyksiin jo huomattavasti aikaisemmin. Käytännössä viestintä ja neuvonta työllistävät viranomaista säännöllisesti viimeistään kansallisen lain voimaantulosta alkaen. Lisäksi vaadittaville järjestelmämuutoksille on varattava riittävästi aikaa.

Esityksessä ehdotetaan kiertotaloussuunnitelman laatimistehtävää työ- ja elinkeinoministeriölle. Kiertotaloussuunnitelman laatiminen työllistäisi myös ympäristöministeriötä, jonka toimialaan osa ohjelman toimenpiteistä kuuluu. Myös kiertotalousohjelmasta raportointi Euroopan komissiolle työllistäisi ympäristöministeriötä ja mahdollisesti sen hallinnonalaan kuuluvia viranomaisia, jos nämä tulevat osallistumaan ohjelman toimenpiteiden laatimiseen.

Esityksen toimeenpanon vaikutukset Geologian tutkimuskeskuksen toimintaan ja vastuisiin liittyvät kansallisen etsintäohjelman laatimiseen ja päivittämiseen sekä kaivannaisjätetietokannan päivittämiseen, ylläpitoon ja jakeluun. Esityksen toimeenpano kasvattaisi Geologian tutkimuskeskuksen velvoitteita olemassa olevien vastuiden lisäksi.

4.2.3 Vaikutukset yrityksiin

Kriittisten raaka-aineiden asetuksessa asetetaan jäsenvaltioissa suoraan sovellettavia vaatimuksia ja velvollisuuksia yrityksille, jotka saattavat markkinoille asetuksen soveltamisalaan

kuuluvia tuotteita. Kyseisiin vaatimuksiin ja velvoitteisiin ei lähtökohtaisesti sisälly kansallista liikkumavaraa, minkä vuoksi kansallisella sääntelyllä ei merkittävästi voida vaikuttaa yrityksiin asetuksesta suoraan kohdistuviin vaikutuksiin. Asetuksesta suoraan seuraavat velvoitteet aiheuttavat yrityksille eräiltä osin uusia velvoitteita ja siten myös hallinnollista rasitetta.

Lisäksi esimerkiksi kaivannaistoimintaa harjoittavien toimijoiden, joita koskee kaivannaisjätedirektiivin mukainen velvollisuus laatia kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma, tulisi laatia asetuksen 26 artiklan mukainen alustava taloudellinen arviointitutkimus mahdollisuuksista hyödyntää kriittisiä raaka-aineita jätealueelle varastoidusta kaivannaisjätteestä tai syntyvästä kaivannaisjätteestä, tai vaihtoehtoisesti osoittaa, että kaivannaisjäte ei sisällä teknisesti hyödynnettävissä olevia kriittisiä raaka-aineita. Suomessa oli vuonna 2023 toiminnassa 45 kaivosta, joista 10 on metallimalmikaivoksia ja 35 teollisuusmineraalikaivoksia. Näiden 45 kaivostoimintaa harjoittavien toimijoiden tulisi joko laatia arviointitutkimus tai osoittaa, että jätealueen kaivannaisjäte ei sisällä kriittisiä raaka-aineita.

Suomessa oli vuoden 2023 lopussa voimassa 4900 maa-aineslupaa, joista 2700 soralle, 2100 kalliokiviainekselle ja 300 muille maa-aineksille. Osa luvista oli myönnetty useamman maa-aineksen ottoon. Viime vuosina lupia on myönnetty vuosittain 400—500 kappaletta. Vuonna 2023 ottamislupien mahdollistamat ottomäärät olivat kalliolle 730 miljoonaa m3, soralle 410 miljoonaa m3 ja muille maa-aineksille 20 miljoonaa m3. Maa-aineshankkeissa vain vähäisessä osassa syntyy kaivannaisjätteitä ja siten velvoitteen laatia asetuksen 26 artiklan mukainen arviointitutkimus mahdollisuuksista hyödyntää kriittisiä raaka-aineita tai vaihtoehtoisesti osoittaa, että kaivannaisjäte ei sisällä teknisesti hyödynnettävissä olevia kriittisiä raaka-aineita, arvioidaan koskevan hyvin pientä määrää toimijoita.

Vaikka eräille yrityksille syntyy EU-asetuksen mukaisista velvoitteista uutta hallinnollista taakkaa, on toimijoiden etu, että uusista vaatimuksista tiedotetaan ja tarjotaan neuvontaa ja sen jälkeen toimintaa valvotaan tehokkaasti ja tasapuolisesti. Voidaan katsoa, että myös toimijoita hyödyttää, että esimerkiksi vaatimustenvastaisiin tuotteisiin puututaan.

Yritysten kannalta on tärkeää, että asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden edellyttämä markkinavalvontatehtävät ja toimivalta on selkeästi säädetty. Koska markkinavalvontasääntelyä sovelletaan koko EU:n alueella, takaa yhdenmukainen sääntely tasavertaisemmat toimintaedellytykset sekä tasapuolisemmat kilpailunedellytykset.

4.2.4 Vaikutukset ympäristöön

Esityksellä voidaan arvioida olevan välillisiä positiivisia vaikutuksia ympäristöön: kiertotalouden edistämiseen tähtäävät toimet edistävät välillisesti ympäristön tilan paranemista ja pilaantumisen ehkäisyä sekä jätteiden syntymisen ja niistä aiheutuvien haittojen ehkäisyä.

Markkinavalvonnalla voidaan varmistaa, että markkinoilla myytävät tuotteet ovat niille asetettujen vaatimusten mukaisia, eivätkä aiheuta haittaa tai vaaraa ihmisten terveydelle, turvallisuudelle tai ympäristölle. Useat asetuksen nojalla valvottavat tuotevaatimukset liittyvät tuotteiden kierrätyssisältöön tai alkuperään. Markkinavalvonta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuus voi edistää myös esimerkiksi ympäristöystävällisempien raaka-aineiden käyttöä tai tuotteiden parempaa kierrätettävyyttä.

Luonnos

5.Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1.Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Markkinavalvontaviranomainen

Valmistelun aikana arvioitiin myös vaihtoehtoa, jossa kestomagneetteja sisältävien tuotteiden vaatimuksia koskevat markkinavalvontatehtävät oltaisiin keskitetty yhteen viranomaiseen. Keskitetty markkinavalvonta valittiin täytäntöönpanon lähtökohdaksi EU:n akkuasetuksen kansallisessa täytäntöönpanossa.

Asetuksessa tarkoitetut kestomagneetteja sisältäviä tuotteita kuitenkin valvotaan jo olemassa olevan lainsäädännön nojalla useassa viranomaisessa. Asetuksen mukaisten velvoitteiden valvonta katsottiin tästä syystä järjestää siten, että tuoteryhmiä nykyisen lainsäädännön nojalla valvovat viranomaiset valvovat myös kriittisten raaka-aineiden asetuksen kestomagneetteja koskevien velvoitteiden täyttämistä.

Kiertotaloutta koskevat kansalliset toimenpiteet

Kriittisten raaka-aineiden kierrätystä edistävän ohjelman osalta valmistelussa arvioitiin myös mahdollisuutta, että ympäristöministeriö olisi päävastuussa ohjelman laatimisesta.

Ympäristöministeriö vastaa jätelain 87 §:n nojalla kansallisen jätesuunnitelman laatimisesta. Jätesuunnitelmalla on läheisiä kytkentöjä asetuksen tarkoittamaan kiertotaloutta koskevan ohjelman laatimiseen. Ympäristöministeriön toimialaan kuuluvat muun muassa jäteasiat ja maa-ainesten käytön ohjaus. Työ- ja elinkeinoministeriöstä annetun valtioneuvoston asetuksen (1024/2007) mukaan työ- ja elinkeinoministeriö vastaa muun muassa työ- ja elinkeinopolitiikan strategiasta, ohjauksesta ja toimeenpanosta sekä kaivosasioista ja niihin liittyvien mineraalisten luonnonvarojen hyödyntämisestä. Työ- ja elinkeinoministeriön toimiala kattaa siten muun ohella kiertotalouteen liittyviä elinkeinotoimintaan liittyviä kysymyksiä. Kiertotalousohjelmalla on vahva elinkeinopoliittinen kytkentä ja työ- ja elinkeinoministeriön kiertotalouteen liittyvien tehtävien vuoksi työ- ja elinkeinoministeriö katsottiin perustelluimmaksi ohjelman laatijaksi. Ympäristöministeriö olisi kuitenkin mukana ohjelman laatimisessa.

Kansallinen etsintäohjelma ja hylättyjä kaivannaisjätteen jätealueita koskeva tietokanta

Asetuksen 19 artiklan mukaisen etsintäohjelma kohdistuu yleiseen etsintään. Asetuksen 2 artiklan 21 kohdan määritelmän mukaan ”yleisellä etsinnällä” tarkoitetaan etsintää kansallisella tai alueellisella tasolla, kohdennettua etsintää lukuun ottamatta. Asetuksen 2 artiklan 22 kohdan mukaan kohdennetulla etsinnällä” yksittäisen mineraaliesiintymän yksityiskohtaista tutkimista. Geologian tutkimuskeskuksen toiminnan tavoitteena on Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain 2 §:n mukaan muuan muassa luoda ja ylläpitää kansainvälisesti korkeatasoista tieteellistä geologian alan tietoa ja osaamista sekä tuottaa innovaatioita yhteiskunnan ja elinkeinoelämän tarpeisiin. Toiminnallaan tutkimuskeskus edistää elinkeinoelämän ja alueiden kilpailukykyä ja tukee yhteiskuntapolitiikan suunnittelua ja toimeenpanoa. Kansallisen etsintäohjelman laatimisen katsotaan siten sopivan sen toiminnan tavoitteisiin tehtäviin. Muut kansalliset viranomaiset eivät tuota geologista tietoa GTK:hon verrattavalla tavalla, eikä niillä ole tehtävän edellyttämää vastaavaa asiantuntemusta. Näin ollen muiden viranomaisten nimeämistä tehtävään ei pidetty tarkoituksenmukaisena.

Luonnos

Käytöstä poistettuja kaivannaisjätteen jätealueita koskevan tietokannan laatimisessa arvioitiin muun muassa Suomen ympäristökeskuksen (SYKE) edellytyksiä laatia tietokanta. Asetuksen 27 artiklassa tarkoitettu kaivannaisjätetietokannan laatiminen liittyy läheisesti Geologian tutkimuskeskuksen lakisääteiseen rooliin geologisen tiedon tuottajana ja ylläpitäjänä sekä muihin Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain 3 §:ssä ja Geologian tutkimuskeskuksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:ssä säädettyihin tutkimuskeskuksen tehtäviin. Tutkimuskeskus ylläpitää useita valtakunnallisia geologisia tietojärjestelmiä ja tutkimuskeskuksella on pitkäaikainen kokemus kaivannaisalan, mineraalivarojen ja kaivannaisjätteiden tutkimuksesta sekä paikkatietojärjestelmien ja tietokantojen kehittämisestä. Näillä perustein työ- ja elinkeinoministeriö katsoi tietokannan laatimisesta vastaavaksi perustelluimmaksi tahoksi Geologian tutkimuskeskuksen.

5.2.Ulkomaiden lainsäädäntö ja muut ulkomailla käytetyt keinot

Asetukseen liittyvät täytäntöönpanotoimet eivät ole riittävän pitkällä muissa Euroopan maissa, jotta sääntelyn toteuttamisvaihtoehtoja olisi mahdollista vertailla.

6.Lausuntopalaute

Hallituksen esitysluonnos oli lausunnoilla…

Esitysluonnokseen saatiin…

7.Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki eräiden EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen velvoitteiden toimeenpanosta, valvonnasta ja seuraamuksista

1 §. Lain sisältö. Pykälässä säädettäisiin lain tarkoituksesta nk. nimilappusäännöksellä. Sen mukaan laissa säädettäisiin eräät EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen edellyttämät kansalliset säännökset. Säännös toimisi osaltaan johdatuksena lain sisältöön.

2 §. Suhde muuhun lainsäädäntöön. Pykälässä säädettäisiin lain suhteesta muuhun lainsäädäntöön. Pykälässä viitattaisiin muuhun ehdotetun lain soveltamisen kannalta keskeiseen lainsäädäntöön. Pykälä olisi informatiivinen ja pyrkimyksenä on selventää eri säädösten suhdetta toisiinsa.

Pykälän 1 momentissa viitattaisiin niihin kriittisten raaka-aineiden asetuksen säännöksiin, joissa säädetään luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden velvoitteista.

Pykälän 2 momentissa viitattaisiin markkinavalvontalakiin, jossa säädetään 1 momentissa tarkoitettujen tuotteiden markkinavalvonnasta, markkinavalvonta-asetuksen 25–28 artiklan mukaisesta ulkorajavalvonnasta, valvontaviranomaisista ja muutoksenhausta valvontaviranomaisten päätöksiin. Markkinavalvontalaki sisältää muun muassa säännökset hallinnollisista seuraamuksista, joita sovelletaan sektorilainsäädännön mukaisessa valvonnassa, jollei seuraamuksista erikseen säädetä sektorilainsäädännössä. Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 ja 29 artiklan laiminlyömisestä markkinavalvontalain hallinnolliset seuraamukset on katsottu oikeasuhtaisiksi, eikä muista seuraamuksista ole arvioitu olevan tarpeellista säätää.

Luonnos

Pykälän 3 momentissa viitattaisiin EU:n markkinavalvonta-asetukseen, jossa säädetään markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista.

3 §. Markkinavalvonta. Pykälässä säädettäisiin kansallisen markkinalainsäädäntökehikon edellyttämät säännökset markkinavalvontaviranomaisista, jotka vastasivat kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1, 3, 4 ja 7 kohdissa, 29 artiklan 1 ja 5 kohdissa ja 33 artiklan 1 kohdassa säädettyjen velvoitteiden valvonnasta.

Pykälän 1 momentin mukaan turvallisuus- ja kemikaalivirasto olisi kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1, 3, 4 ja 7 kohdissa, 29 artiklan 1 ja 5 kohdissa ja 33 artiklan 1 kohdassa säädettyjen velvoitteiden valvonnasta vastaava markkinavalvontaviranomainen, jollei 2 momentista muuta johdu.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin markkinavalvontaviranomaisesta niissä tilanteissa, joissa tuotteita valvotaan muissa viranomaisissa. Sen mukaan, poiketen 1 momentissa säädetystä, kun viranomainen valvoo muun lainsäädännön nojalla tuotteen turvallisuutta, se olisi kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1, 3, 4 ja 7 kohdissa, 29 artiklan 1 ja 5 kohdissa ja 33 artiklan 1 kohdassa säädettyjen velvoitteiden valvonnasta vastaava markkinavalvontaviranomainen. Viranomainen ei kuitenkaan olisi kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1, 3, 4 ja 7 kohdissa, 29 artiklan 1 ja 5 kohdissa ja 33 artiklan 1 kohdassa säädettyjen velvoitteiden valvonnasta vastaava markkinavalvontaviranomainen, jos muun lainsäädännön nojalla tehtävä valvonta koskee vain yksittäisiä turvallisuusnäkökohtia.

Sääntelyllä ei olisi vaikutusta turvallisuus- ja kemikaaliviraston ja muun viranomaisen väliseen sektorikohtaiseen toimivallanjakoon, joka perustuisi nykyiseen tapaan sektorikohtaisessa erityislainsäädännössä säädettyyn. Sektorilainsäädännön nojalla myös muut markkinavalvontaviranomaiset olisivat velvoitettuja asetuksen mukaisten vaatimusten valvomiseen niiden valvoessa tuotetta sektorilainsäädännön nojalla. Rajapintatapaukset voidaan jättää lain soveltamiskäytännön ja viranomaisten välisen tavanomaisen yhteistoiminnan varaan.

Pykälässä tarkoitettujenmarkkinavalvontaviranomaisten tehtäviin kuuluisi ensinnäkin valvoa niille määritettyjen tuoteryhmien osalta 28 artiklan 1 kohdassa säädettyä kestomagneetteja sisältävien tuotteiden merkintävelvoitetta, 28 artiklan 3 kohdan velvoitetta asettaa tuotteeseen tai sen yhteyteen tietoväline ja 4 kohdan mukaista velvoitetta linkittää tietovälineeseen tuotetunnus, joka sisältää kohdan alakohdissa luetellut tiedot. sekä 28 artiklan 7 kohdan mukaista luonnollisen henkilön tai oikeushenkilön joka saattaa 3 kohdassa tarkoitetun tuotteen markkinoille, on varmistaa, että 4 kohdassa tarkoitetut tiedot ovat täydellisiä, ajantasaisia ja tarkkoja ja että ne ovat saatavilla vähintään yhtä kauan kuin tuotteen tyypillinen käyttöikä lisättynä kymmenellä vuodella, myös sen jälkeen, kun vastuussa oleva luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö on todettu maksukyvyttömäksi, asetettu selvitystilaan tai lopettanut toimintansa unionissa.

Lisäksi markkinavalvontaviranomaisten olisi valvottava 29 artiklan 1 kohdassa täytetyt kriteerit täyttävien tuotteiden osalta velvoitetta saattaa vapaasti käytettävissä olevalle verkkosivustolle julkisesti saataville tuotteeseen sisältyvissä kestomagneeteissa olevan, kulutusjätteestä talteen otetun neodyymin, dysprosiumin, praseodyymin, terbiumin, boorin, samariumin, nikkeliin ja koboltin osuus sekä 29 artiklan 5 kohdassa tarkoitettua luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden, jotka saattavat markkinoille 1 kohdassa tarkoitettuja tuotteita, velvoitetta, jonka mukaan niiden on tarjotessaan 1 kohdassa tarkoitettuja tuotteita myyntiin, myös

etämyynnissä, tai esitellessään niitä liiketoiminnan yhteydessä varmistettava, että 1 kohdassa tarkoitetut tiedot ovat niiden asiakkaiden saatavilla ennen kuin myyntisopimus sitoo asiakkaita.

Markkinavalvontaviranomaisten olisi lisäksi valvottava 33 artiklan 1 kohdan mukaisesti, että sovellettava vaatimustenmukaisuuden arviointimenettely on suoritettu ja että vaaditut tekniset asiakirjat on laadittu. Jos vaatimustenmukaisuuden arviointimenettelyllä on osoitettu, että tuote on sovellettavien vaatimusten mukainen ja, että EU-vaatimustenmukaisuusvakuutus on laadittu ja CE-merkintä on kiinnitetty tuotteeseen.

Luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä koskevien velvoitteiden ja siten myös valvontavelvoitteiden tarkempi sisältö määräytyy eräiltä osin komission täytäntöönpanosäännösten sisällön nojalla.

Artiklakohtien mukaisessa markkinavalvonnassa olisi kyse lähtökohtaisesti artiklan 28 1 kohdassa lueteltuja tuoteryhmiä koskevasta asiakirjavalvonnasta. Asiakirjavalvonta on katsottu olevan perusteltua toteuttaa 28 artiklassa tarkoitettuja tuotteita voimassa olevan lainsäädännön mukaisten valvontatehtävien ohessa tuotteita valvovissa viranomaisissa.

5 §. Kriittisten raaka-aineiden kierrätystä edistävä ohjelma. Pykälä olisi uusi ja siinä määritettäisiin kriittisten raaka-aineiden asetuksen 26 artiklassa tarkoitetun kriittisten raaka-aineiden kierrätystä edistävän ohjelman laatimisesta vastaava viranomainen. Pykälän mukaan ohjelman laatimisesta vastaisi työ- ja elinkeinoministeriö.

Vaikka työ- ja elinkeinoministeriöllä olisi päävastuu ohjelman laatimisesta, ohjelma laadittaisiin yhteistyössä muiden asianomaisten tahojen, kuten ympäristöministeriön, kanssa. Erityisesti asetuksen 26 artiklan 1 kohdan b, c, g ja h alakohdat ovat ympäristöministeriön toimialaa, sillä ne koskevat jätteitä ja kierrätyksen edistämistä, tuottajavastuuta sekä jätteeksi luokittelun päättymistä.

6 §. Raportointi. Pykälässä säädettäisiin asetuksen mukaisesta raportoinnista vastaavasta viranomaisesta ja sen oikeudesta saada tietoja.

Pykälän 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö vastaisi kriittisten raaka-aineiden asetuksen 45 artiklan mukaisesta raportoinnista Euroopan komissiolle. Asetuksen mukaisen raportointivelvoitteen piiriin kuuluvat asiat jakautuvat usean viranomaisen vastuualueille. Asetuksen mukainen raportointi on vuosittaista ja pyritään hoitamaan keskitetysti.

Pykälän 2 momentin mukaan viranomaisten tulisi pyynnöstä toimittaa 1 momentissa tarkoitetun raportoinnin kannalta välttämättömät tiedot työ- ja elinkeinoministeriölle kriittisten raaka-aineiden asetuksen 45 artiklan ja sen nojalla annettujen delegoitujen säädösten edellyttämässä muodossa.

Asetuksen raportointivelvoitteen alaan kuuluvia viranomaisia, joilta tietoja voi olla tarpeellista pyytää, on useita.

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaan jäsenvaltioiden on määritettävä alueelleen sijoittautuneet kriittisten raaka-aineiden arvoketjun keskeiset markkinatoimijat ja seurattava niiden toimintaa tutkimalla julkisesti saatavilla olevia tietoja ja tarvittaessa säännöllisillä ja oikeasuhteisilla kyselytutkimuksilla komission 20 artiklan nojalla to-

Luonnos

teuttamia seurantaa ja stressitestejä varten vaadittavien tietojen keräämiseksi. Artiklan 2 kohdan perusteella jäsenvaltioiden on annettava 45 artiklan nojalla toimitettavissa raporteissaan tietoja 2 alakohdan a alakohdan mukaisen tiedonkeruun tuloksista.

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa huoltovarmuuslainsäädännön kokonaisuudistuksessa esitetään pantavan täytäntöön asetuksen 21 artiklan 2 kohdan mukainen jäsenvaltioiden velvoite nimetä alueelleen sijoittuneet kriittisten raaka-aineiden arvoketjun keskeiset markkinatoimijat sekä artiklassa säädetty velvoite seurata niiden toimintaa. Tehtävästä esitetään säädettävän lain 5 §:ssä.

Asetuksen 22 artiklan 1 kohdan nojalla jäsenvaltioiden on toimitettava komissiolle 45 artiklan nojalla toimitettavissa raporteissaan tiedot strategisten raaka-aineiden strategisten varastojensa tilanteesta. Jäsenvaltiota ei vaadita toimittamaan tietoja tietyistä strategisista varastoista, jos tällaiset tiedot voisivat vaarantaa niiden puolustuksen tai kansallisen turvallisuuden. Jos jäsenvaltio kieltäytyy toimittamasta tällaisia tietoja, sen on toimitettava perusteltu ilmoitus.

Asetuksen 23 artikla 3 kohdan mukaan komissio voi asetuksella perustetun kriittisten raaka-aineiden toimikunnan näkemykset huomioon ottaen antaa jäsenvaltioille osoitettuja lausuntoja

a) strategisten varastojen tason ja tarvittaessa tuotantokapasiteetin nostamiseksi, kun otetaan huomioon eräät seikat; ja

b) strategisten varastojen vapauttamista, jakamista ja jakelua koskevien sääntöjen tai menettelyjen muuttamiseksi tai yhteensovittamiseksi, jotta voidaan parantaa mahdollista rajat ylittävää saatavuutta erityisesti silloin, kun se on tarpeen strategisten teknologioiden valmistamiseksi.

Lausunnot eivät ole jäsenvaltioita velvoittavia. Artiklan 8 kohdan mukaisesti asetuksen 23 artiklassa tai 22 artiklassa ei velvoiteta jäsenvaltiota pitämään hallussa tai vapauttamaan strategisia varastoja. Asetuksen 23 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on kuitenkin 45 artiklan nojalla toimitettavissa raporteissaan annettava tietoja siitä, ovatko ne panneet täytäntöön tai aikovatko ne panna täytäntöön saman 3 kohdassa tarkoitetut komission lausunnot ja miten ne aikovat tämän tehdä.

Huoltovarmuuskeskuksella on uudistettavan lain 4 §:n nojalla hallussaan tieto useista asetuksen artiklan 22 ja 23 artiklan nojalla raportointivelvoitteen alaan kuuluvista asioista.

Lakiperusteiseen varastointijärjestelmään kuuluvat valtion varmuusvarastot, velvoitevarastot ja turvavarastot. Varmuusvarastoilla ja velvoitevarastoilla pyritään turvaamaan väestön toimeentulo ja elinkeinoelämän suorituskyky häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Turvavarastoja perustetaan ja ylläpidetään väestön toimeentulon turvaamiseksi ja tuotantotoiminnan ylläpitämiseksi ulkomaankaupan häiriöiden ja energiahuollon kriisivalmiutta koskevien kansainvälisten sopimusvelvoitteiden toteuttamiseksi. Valtion varmuusvarastoinnissa keskeisellä sijalla ovat olleet nestemäiset polttoaineet, eräät teollisuuden kriittiset raaka-aineet sekä viljan varastointi. Valtion varmuusvarastot on tarkoitettu turvaamaan väestön toimeentulolle, elinkeinoelämälle ja maan huoltovarmuudelle välttämättömien raaka-aineiden ja tuotteiden saanti esimerkiksi ulkomaankaupan häiriötilanteissa. Varmuusvarastoinnista säädetään laissa huoltovarmuuden turvaamisesta (1992/1390) sekä valtioneuvoston asetuksessa varmuusvarastoitujen lääkkeiden, lääkintämateriaalin ja suojavälineiden käyttöönoton perusteista (279/2006). Turvavarastoinnista säädetään Turvavarastolaissa (1982/970) ja valtioneuvoston

asetuksessa turvavarastointiohjelmasta vuosina 2023–2028 (voimassa 15.9.2023–31.12.2028) (938/2023). Kriittisten raaka-aineiden EU tason määritelmätyöllä on merkitystä myös arvioitaessa varmuus- ja turvavarastoinnin piirissä toteutettavia toimenpiteitä. Varmuus- ja turvavarastointia koskevaa sääntelyä päivitetään huolto huoltovarmuuslainsäädännön uudistuksen yhteydessä (HE 145/2025vp).

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukainen raportointivelvoite kattaa asetuksen 19 artiklan 5 kohdan tarkoittamien kansallisiin etsintäohjelmiin sisältyvien toimenpiteiden täytäntöönpanon edistymistä koskevat tiedot. Etsintäohjelman laatimisesta vastaava viranomainen olisi esitettävän lain nojalla Geologian tutkimuskeskus.

Lisäksi raportointivelvoite kattaa tiedot asetuksen mukaisen kriittisten raaka-aineiden kiertotalouden edistämiseen tähtäävän ohjelman toimeenpanosta. Vaikka esitetyssä laissa ohjelman laatimisesta vastaavaksi viranomaiseksi säädettäisiin työ- ja elinkeinoministeriö, ohjelman toimeenpanon piiriin kuuluvat viranomaiset määräytyvät tarkemmin vasta ohjelman sisällön perusteella. Mahdollista on, että ohjelmaa toimeenpanee osaltaan esimerkiksi ympäristöministeriö ja lupaviranomaiset.

7 §. *Tiedonsaantioikeudet ja tietojen luovuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin tiedonsaantioikeuksista ja tietojen luovuttamisesta. Eräät asetuksen raportointivelvoitteen alaan kuuluvat tiedot voivat edellyttää salassapidon piiriin kuuluvien tietojen käsittelyä. Pykälän 1 momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriöllä olisi oikeus saada viranomaisilta lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun raportointivelvoitteen täyttämiseksi välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä. Salassa pidettävää tietoa voi sisältyä esimerkiksi Huoltovarmuuskeskuksen hallussa oleviin tietoihin.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin työ- ja elinkeinoministeriön oikeudesta luovuttaa Euroopan komissiolle lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun raportointivelvoitteen täyttämiseksi välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä.

Pykälän 3 momentin mukaan, jos viranomainen katsoo, että sen hallussa olevat tiedot ovat kriittisten raaka-aineiden asetuksen 22 artiklan 1 kohdassa tai 46 artiklan 4 tai 7 kohdassa tarkoitettuja tietoja, jotka koskevat jäsenvaltion keskeisiä turvallisuuteen tai puolustukseen liittyviä etuja, sen on ilmoitettava asiasta perustellusti työ- ja elinkeinoministeriölle 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun pyyntöön vastaamisen yhteydessä. Ilmoituksen perusteella työ- ja elinkeinoministeriön olisi mahdollista kieltäytyä tiedon luovuttamisesta asetuksen 22 artiklan 1 kohdan tai 46 artiklan 4 tai 7 kohdan nojalla. Tällaisia tietoja voi olla hallussaan esimerkiksi Huoltovarmuuskeskuksella.

7.2 Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta

1 §. Soveltamisala. Pykälään esitetään lisättäväksi uusi 32 kohta. Lain 1 §:ssä säädetään sen soveltamisalaan kuuluvista laeista. Uuden 32 kohdan mukaan lakia sovellettaisiin eräiden kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisten velvoitteiden valvonnasta ja seuraamuksista annetun lain soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laissa toisin säädetä.

Pykälän muutoksella kriittisten raaka-aineiden asetuksen tarkoittamat markkinavalvontatehtävät saatettaisiin eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain soveltamisalaan.

Lausunnos

4 §. Valvontaviranomaiset. Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 9 momentti, jonka mukaan kriittisten raaka-aineiden asetuksen tarkoittamien eräiden kestomagneetteja sisältävien tuotteiden markkinavalvontaviranomaisista säädettäisiin eräiden kriittisten raaka-aineiden asetuksen velvoitteiden täytäntöönpanosta ja valvonnasta annetussa laissa. Eräiden kriittisten raaka-aineiden asetuksen velvoitteiden täytäntöönpanosta ja valvonnasta annetun lain mukainen kestomagneetteja sisältävien tuotteiden markkinavalvonta on ehdotettu hajautettavaksi eri viranomaisille. Lain mukainen markkinavalvontaviranomainen olisi Turvallisuus- ja kemikaalivirasto tai vaihtoehtoisesti muu viranomainen, joka valvoo tuotteen turvallisuutta muun lainsäädännön nojalla.

7.3 Laki Geologian tutkimuskeskuksesta

3 §. *Tehtävät.* Pykälässä säädetään Geologian tutkimuskeskuksen tehtävistä. Esityksellä pykälään lisättäisiin uusi 3 momentti, jonka mukaan Geologian tutkimuskeskus vastaisi kriittisten raaka-aineiden asetus', 19 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kansallisen etsintäohjelman laatimisesta sekä kriittisten raaka-aineiden asetuksen 27 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun tietokannan perustamisesta ja tietokannan edellyttämien 27 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen tietojen keräämisestä. Muutoksilla Geologian tutkimuskeskus määrättäisiin mainituissa tehtävissä toimivaltaiseksi viranomaiseksi.

Lisäksi pykälään esitetään lisättävän uusi 4 momentti, jonka mukaan tutkimuskeskuksen on tarkasteltava 3 momentissa tarkoitettua kansallista etsintäohjelmaa viiden vuoden välein ja tarvittaessa saatettava se ajan tasalle. Säännöksellä varmistettaisiin, että asetuksen 19 artiklan 1 kohdan mukaisesti kansallista ohjelmaa tarkasteltaisiin vähintään viiden vuoden välein. Geologian tutkimuskeskuksen tehtäväksi jäisi arvioida, tuleeko kansallista etsintäohjelmaa päivittää asetuksen mukaisesti.

7.4 Ympäristönsuojelulaki

114 §. *Kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma*. Pykälään lisättäisiin uusi 5 momentti. Se sisältäisi viittauksen kriittisiä raaka-aineita koskevaan EU-asetuksen (1252/2024) 27 artiklaan, jossa säädetään toiminnanharjoittajan velvollisuudesta laatia alustava taloudellinen arviointitutkimus mahdollisuuksista hyödyntää kriittisiä raaka-aineita jätealueelle varastoidusta kaivannaisjätteestä tai syntyvästä kaivannaisjätteestä. Velvollisuus laatia arviointitutkimus koskee asetuksen mukaan sellaista toimijaa, jonka on laadittava kaivannaisjätedirektiivin 7 artiklan mukaisesti jätehuoltosuunnitelma. Direktiivin velvollisuus koskee kaikkia kaivoksia, joilla on ympäristölupa ja joiden toiminnassa syntyy kaivannaisjätettä. Jos on hyvin todennäköistä, että kaivannaisjäte ei sisällä teknisesti hyödynnettävissä olevia kriittisiä raaka-aineita, toiminnanharjoittajan ei tarvitse laatia arviointitutkimusta, mutta sen tulisi pystyä osoittamaan viranomaiselle, että kaivannaisjäte ei sisällä kriittisiä raaka-aineita.

Viittaus olisi informatiivinen, ja sen tarkoituksena olisi varmistaa, että toiminnanharjoittajat ja lupaviranomaiset ovat tietoisia kriittisiä raaka-aineita koskevan asetuksen velvoitteesta.

Asetuksen 27 artiklan 2 kohdan mukaan arviointitutkimukseen on sisällyttävä vähintään arvio kaivannaisjätteeseen ja louhittuun ainekseen sisältyvien kriittisten raaka-aineiden määristä ja pitoisuuksista sekä arvio niiden teknisestä ja taloudellisesta hyödynnettävyydestä. Toiminnanharjoittajien on lisäksi täsmennettävä menetelmät, joita käytetään määrien ja pitoisuuksien arvioimiseksi.

Arviointitutkimus olisi toimitettava asetuksen mukaan kaivannaisjätedirektiivin 3 artiklan 27 alakohdan mukaiselle toimivaltaiselle viranomaiselle, joka kansallisesti on toimivaltainen lupaviranomainen. Tähän liittyen uudessa 5 momentissa täsmennettäisiin, että arviointitutkimus olisi toimitettava toimivaltaiselle lupaviranomaiselle, joka hyväksyy myös kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman.

Asetuksen 27 artiklan 3 kohdan mukaan olemassa olevien kaivannaisjätteen jätealueiden toiminnanharjoittajien on toimitettava arviointitutkimus viimeistään 24.11.2026. Uusien toiminnanharjoittajien olisi toimitettava arviointitutkimus viranomaiselle samalla, kun se toimittaa kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman lupaviranomaiselle. Arviointitutkimuksen olisi tarkoitus olla kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmasta erillinen asiakirja, vaikka se toimitettaisiinkin jätehuoltosuunnitelman yhteydessä.

225 §. *Ympäristönsuojelulain rikkominen.* Pykälän 1 momentin 4 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi siten, että 114 §:n osalta säännöksessä viitattaisiin mainitun pykälän 1–4 momentteihin. Muutos johtuisi siitä, että arviointitutkimuksen toimittamatta jättämistä ei katsottaisi sellaiseksi teoksi, josta tulisi seurata rikosoikeudellinen rangaistus.

Rikosoikeudellisen kriminalisointiperiaate edellyttää muun muassa, että kriminalisoinnille on oltava painava yhteiskunnallinen tarve ja sen on oltava välttämätön sen taustalla olevien oikeushyvien suojaamiseksi. Teon jättäminen rangaistavuuden ulkopuolelle johtuisi muun muassa siitä, että tutkimuksen toimittamatta jättämisestä ei seuraisi ympäristön pilaantumista. Lisäksi kyse on alustavasta arvioinnista, joka olisi kertaluonteinen. Myös kriittisiä raaka-aineita koskevan asetuksen johdanto-osan 55 kohdan mukaan tämän velvollisuuden täytäntöönpanossa tulisi minimoida hallinnollinen rasite. Muuttamalla lain rangaistussäännöksessä oleva viittaus 114 §:n 1–4 momenttiin ehdotettu uusi 5 momentti jäisi siten rangaistussäännöksen ulkopuolelle.

7.5 Maa-aineslaki

5 a §. *Kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma.* Pykälään lisättäisiin vastaavanlainen uusi säännös koskien taloudellista arviointitutkimusta kuin ympäristönsuojelulain 114 §:ään. Asian perusteluita on selostettu tarkemmin yllä ympäristönsuojelulain 114 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Maa-ainesten ottamisesta on voimassa olevan säännöksen laadittava kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma, jos ainesten ottamisessa tai niiden varastoinnissa tai jalostamisessa syntyy ympäristönsuojelulain 112 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua kaivannaisjätettä. Maa-ainesten ottamiseen liittyvä kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelmavelvollisuus perustuu EU:n kaivannaisjätedirektiiviin. Tästä syystä myös maa-ainesten otosta, jossa syntyy kaivannaisjätettä, tulisi laatia arviointitutkimus tai osoittaa, että kaivannaisjäte ei sisällä teknisesti hyödynnettävissä olevia kriittisiä raaka-aineita.

Uudessa 4 momentissa säädettäisiin selkeyden vuoksi myös siitä, että arviointitutkimus olisi toimitettava toimivaltaiselle lupaviranomaiselle, joka hyväksyy myös kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman. Maa-ainesten ottamisessa toimivaltaisesta lupaviranomaisesta säädetään lain 7 §:ssä.

Saven ja mullan ottaminen ei kuulu kaivannaisjätedirektiivin soveltamisalaan ja tämän vuoksi velvollisuus laatia taloudellinen arviointitutkimus ei koskisi tällaista toimintaa.

Maa-aineslakiin ei olisi tarvetta tehdä arviointitutkimusvelvollisuuden noudattamatta jättämisen osalta vastaavaa rangaistussäännöksen rajausta kuin ympäristönsuojelulakiin, koska maa-aineslain rangaistussäännös koskee ympäristön turmelemista ja luvan vastaista toimintaa tai ilman lupaa toimimista. Myös kriittisiä raaka-aineita koskevan asetuksen johdanto-osan 55 kohdan mukaan kyseisen velvollisuuden täytäntöönpanossa tulisi minimoida hallinnollinen rasite.

8.Voimaantulo

Uuden lain eräiden kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisten velvoitteiden toimeenpanosta ja valvonnasta ehdotetaan tulevan voimaan 1.5.2026. Laki eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta sekä laki Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain 3 §:n muuttamisesta esitetään myös tulevan voimaan 1.5.2026.

Laki ympäristönsuojelulain 114 §:n ja laki maa-aineslain 5 a §:n muuttamisesta esitetään tulevan voimaan 1.11.2026.

Asetuksen mukaisten velvoitteiden voimaantulo vaihtelee ja ensimmäiset asetuksen mukaiset toimivaltaisen viranomaisen tehtävät on jo pantu kansallisesti täytäntöön.

Asetuksen 9 artiklassa säädetty velvoite nimetä viranomainen kriittisten raaka-aineiden hankkeiden keskitetty asiointipiste sekä asetuksen 10 artiklan 4 kohdassa säädetty velvoite säätää asetuksen mukaisille strategisille hankkeille on mahdollisimman merkittävä kansallinen asema, jos tällainen on olemassa kansallisessa lainsäädännössä on pantu täytäntöön lailla ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttamisesta (114/2025), joka on voimassa 1.1.2026 asti, sekä mainitun lain kumoavalla lailla eräiden ympäristöasioiden käsittelystä Lupa- ja valvontavirastossa (823/2025), joka tulee voimaan 1.1.2026 alkaen.

Eduskunnan käsiteltävänä olevassa huoltovarmuuslainsäädännön kokonaisuudistuksessa esitetään pantavan täytäntöön asetuksen 21 artiklan 2 kohdan mukainen jäsenvaltioiden velvoite nimetä alueelleen sijoittuneet kriittisten raaka-aineiden arvoketjun keskeiset markkinatoimijat sekä artiklassa säädetty velvoite seurata niiden toimintaa. Lisäksi huoltovarmuuslainsäädännön kokonaisuudistuksessa esitetään määritettävän asetuksen 24 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu velvoite määrittää alueellaan toimivat suuryritykset, jotka käyttävät strategisia raaka-aineita artiklassa lueteltujen tuotteiden valmistukseen.

Asetuksen mukainen kansallinen etsintäohjelma oli laadittava viimeistään 24 toukokuuta 2025. Kyseisiä kansallisia ohjelmia on tarkasteltava vähintään viiden vuoden välein ja ne on tarvittaessa saatettava ajan tasalle.

Asetuksen mukainen hylättyjä kaivannaisjätteitä koskeva tietokanta oli otettava käyttöön viimeistään 24 päivänä marraskuuta 2025, ja kaikki tiedot on merkittävä tietokantaan viimeistään 24 päivänä toukokuuta 2027.

Asetuksen 46 artiklan mukainen ensimmäinen jäsenvaltioiden raportti on toimitettava komissiolle viimeistään 24 päivänä toukokuuta 2026. Tämän jälkeen raportointi on vuosittaista.

LUONNOS

Asetuksen 29 artiklan mukainen luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä koskeva kestomagneettien kierrätyssisältöä koskeva merkintävelvoite tulee voimaan 24.5.2027. Merkintävelvoite on ensimmäinen asetuksen markkinavalvontaa edellyttävä velvoite. Asetuksen 29 artiklan 3 kohdan mukainen kestomagneettien kierrätyssisältöä koskeva velvoite tulee voimaan komission säätämän delegoidun asetuksen julkaisuajankohdasta riippuen viimeistään 31.12.2031. Asetuksen 28 artiklan mukaiset luonnollisia henkilöitä ja oikeushenkilöitä koskevat merkintävelvoitteet tulevat voimaan 24.5.2028 alkaen.

9.Toimeenpano ja seuranta

Työ- ja elinkeinoministeriö seuraa kriittisten raaka-aineiden asetuksen yleistä toimeenpanoa sekä esitetyn uuden lain ja muiden sen toimialaan kuuluvien esitettyjen lainsäädännön muutosten toimeenpanoa.

Yksi keskeinen osa asetuksen toimeenpanoa olisi asetuksen 26 artiklan mukaisen kiertotalousohjelman laatiminen. Kiertotalousohjelman toimenpiteitä aletaan laatia, kun komissio on julkaissut täytäntöönpanosäädöksen tuotteista ja jätteistä, jotka tulisi ottaa huomioon ohjelman toimenpiteissä. Kiertotalousohjelman hyväksymisestä ja toimenpiteiden täytäntöönpanosta myös raportoidaan vuosittain Euroopan komissiolle.

Ympäristönsuojelulain mukainen lupaviranomainen seuraa, että kaivosalan toimijat, joilla on ympäristölupa, laativat kriittisiä raaka-aineita koskevan asetuksen 26 artiklan mukaisen taloudellisen arviointitutkimuksen mahdollisuuksista hyödyntää kriittisiä raaka-aineita tai osoittavat, ettei kaivannaisjäte sisällä teknisesti hyödynnettävissä olevia kriittisiä raaka-aineita. Arviointitutkimuksen laadinnasta tulisi tarvittaessa antaa ohjeistusta toiminnanharjoittajille.

10.Suhde muihin esityksiin

10.1.Suhde talousarvioesitykseen

Uusien viranomaistehtävien aiheuttamat mahdolliset lisäresurssitarpeet arvioidaan valtiontalouden kehyspäätöksen ja valtion talousarvioesitysten valmistelussa.

11.Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Eräät esitykseen sisältyvät säännökset ovat merkityksellisiä perustuslain kannalta.

Toimivaltaisia viranomaisia koskevien muutosehdotusten osalta on tarkasteltava perustuslain 2 §:n 3 momentissa olevaa hallinnon lainalaisuusperiaatetta, sillä kriittisten raaka-aineiden asetuksesta johtuvat markkinavalvontaviranomaisen toimivaltuudet ovat merkittävää julkisen vallan käyttöä, josta tulee säätää lailla. Julkisen vallan käytön tulee perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan perustua lakiin, ja kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia. Lähtökohtana on, että julkisen vallan käytön tulee olla aina palautettavissa eduskunnan säätämässä laissa olevaan toimivaltaperusteeseen. Lailla säätämiseen taas kohdistuu yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkuudesta. (PeVL 19/2021 vp, 15 kohta viittauksineen.) Toimivaltaisen päätöksentekijän tulee käydä ilmi laista yksiselitteisesti (PeVL 18/2021 vp, 2 kohta). Toimivaltasääntely on valiokunnan käsityksen mukaan yleensä merkityksellistä myös perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien näkökulmasta (PeVL 10/2016 vp, s. 3). Kun viranomaiselle annetaan uusia tehtäviä, niiden tulisi sopia tälle viranomaiselle (ks. PeVL 32/2020 vp, s. 5).

Luonnos

EU:n kriittisten raaka-aineiden asetuksen täytäntöönpano edellyttää markkinavalvontaviranomaisten nimeämistä jäsenvaltioissa. Kansalliseen harkintavaltaan jää, nimetäänkö yksi vai useampi viranomainen ja mitä nämä viranomaiset ovat. Perustuslakivaliokunta on viranomaisten toimivaltuuksia koskevaa sääntelyä arvioidessaan pitänyt arvion lähtökohtana myös sitä, että viranomaisen toimivaltuuksien sääntely on merkityksellistä perustuslain 2 §:n 3 momentissa vahvistetun oikeusvaltioperiaatteen kannalta (PeVL 51/2006 vp, s. 2/I).

Ehdotuksen mukaan kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisena markkinavalvontaviranomaisena toimisi joko Tukes, tai ne muut viranomaiset, jotka nykyisen lainsäädännön nojalla valvovat asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden turvallisuutta, paitsi silloin kun valvonta kohdistuu ainoastaan yksittäisiin turvallisuusnäkökohtiin. Sääntelyllä kestomagneetteja koskevat markkinavalvonnan viranomaistehtävät säädettäisiin noudattaen jakoa tuoteryhmittäin siihen viranomaiseen, jossa asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden turvallisuutta valvotaan nykyisin. Asetuksen soveltamisalaan kuuluvia tuotteita valvotaan keskeisesti muun muassa Työsuojeluviranomaisessa, Traficomissa, Tullissa, Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskuksessa ja säteilyturvakeskuksessa. Viranomaisten toimivalta määräytyy useiden tuotesektorikohtaisten säädösten pohjalta ja tuotteita valvova viranomainen määräytyy viimekädessä tapauskohtaisen lainsäädännön tulkinnan ja rajanvedon pohjalta. Lailla ei ole tarkoitus muuttaa viranomaisten nykyisiä vastuusuhteita, vaan rajapintatapaukset voidaan jättää lain soveltamiskäytännön ja viranomaisten välisen tavanomaisen yhteistoiminnan varaan. Asetuksen 28 ja 29 artikloiden markkinavalvontaa koskeva toimivaltasääntely edellyttää siten lainsäädännöltä joustavuutta. Joustava sääntelyratkaisu on valittu markkinavalvonnassa muun muassa kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annetussa laissa, jonka 4 §:ssä säädetään markkinavalvontaviranomaisista. Tehtävien sisältö sekä toimivaltuudet määräytyvät kriittisten-raaka-aineiden asetuksen, markkinavalvonta-asetuksen, markkinavalvontalain ja sektorikohtaisen tuotteiden turvallisuussääntelyn perusteella. Viranomaistehtävät on siten säädetty riittävällä tarkkuudella ja lain tasolla hallinnon lainalaisuusperiaatteen mukaisesti. Lisäksi kansalliset hallinnon yleislait täydentäisivät sääntelyä. Sitä kautta hyvän hallinnon vaatimukset tulisivat riittävästi turvatuiksi.

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisen kansallisen etsintäohjelman laatiminen sekä käytöstä poistettuja kaivannaisjätealueita koskevan tietokannan perustaminen ja siihen liittyvien tietojen kerääminen olisivat uusia viranomaistehtäviä. Kansallisen etsintäohjelman osalta kriittisten raaka-aineiden asetus edellyttää ohjelman laatimista, eikä sen sisältämien toimenpiteiden toimeenpano kuulu asetuksen velvoitteisiin. Vastaavasti asetus edellyttää käytöstä poistettuja kaivannaisjätteen jätealueita koskevan tietokannan käyttöönottoa. Asetuksen mukaan tietojen toimittamiseksi jäsenvaltioiden on toteutettava eräitä toimia kuten lupatiedostojen tarkastelua sekä näytteenottoa alueilla. Asetuksen 27 artiklan 8 kohdan mukaisesti nämä toimet on toteutettava mineraalivaroja, jätteitä, omistusoikeutta, maanomistusta sekä ympäristö- ja terveysvaikutuksia koskevien kansallisten oikeusjärjestelmien ja muiden asiaankuuluvien säännösten asettamissa rajoissa. Kohdan mukaan, jos tällaiset tekijät estävät toimien toteuttamisen, jäsenvaltion viranomaisten on pyrittävä yhteistyöhön kaivannaisjätteen jätealueen toiminnanharjoittajan tai omistajan kanssa. Geologian tutkimuskeskuksen on siten sekä tietokantaa että etsintäohjelmaa koskevia toimia toteuttaessaan toimittava nykyisen lainsäädännön puitteissa. Tehtäviin ei sisälly esimerkiksi luonnollisiin henkilöihin tai oikeushenkilöihin kohdistuvaa yksipuolista päätöksentekoa eikä tehtävien sellaisenaan katsota sisältävän merkittävää julkisen vallan käyttöä.

Työ- ja elinkeinoministeriön vastuulle esitetään kriittisten raaka-aineiden kierrätyksen edistämiseen tähtäävää ohjelmaa. Ohjelman olisi sisällytettävä tarpeelliseksi katsottavia toimen-

piteitä ja näiden toimenpiteiden täytäntöönpanosta on raportoitava. Varsinainen toimenpiteiden toteuttaminen ei kuitenkaan kuulu asetuksen tai esitetyn sääntelyn mukaisiin velvoitteisiin.

Vaikka Geologian tutkimuskeskukselle ja työ- ja keinoministeriölle esitettävien viranomaistehtävien ei ole katsottu sisältävän merkittävää julkisen vallan käyttöä, on viranomaisen määrittely täsmällisillä säännöksillä katsottu tarpeelliseksi lainsäädännöllisesti tyydyttävän tilanteen saavuttamiseksi. Näin pystytään varmistamaan lainsäädännölle perustuslain 2 §:n 3 momentissa ja perustuslakivaliokunnan edellä mainitussa tulkintakäytännössä esitettyjen vaatimusten täyttyminen. Tehtävien katsotaan sopivan toimivaltaisiksi esitetyille viranomaisille.

Lisäksi ehdotettu sääntely on merkityksellistä perustuslain 18 §:n 1 momentissa turvatun elinkeinovapauden kannalta. Elinkeinovapauden rajoitusten tulee olla täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Elinkeinovapauteen puututaan jossain määrin markkinavalvontaviranomaisen toimivaltuuksilla. Markkinavalvonnalla pyritään muun muassa terveyden sekä omaisuuden ja ympäristön suojeluun, ja markkinavalvontaviranomaisen toimivallan katsotaan olevan perusteltua tällaisten tärkeiden intressien suojaamiseksi. Ehdotettua sääntelyä ei siten voida pitää ongelmallisena perustuslain 18 §:n 1 momentin kannalta. Sääntelylle on yhteiskunnallisesti hyväksyttävä ja painava peruste, minkä lisäksi sääntely perustuu EU-asetukseen. Sääntely on myös riittävän täsmällistä ja tarkkarajaista.

Asetuksen tietojen toimittamista ja tietojensaantioikeuksia koskevia säännöksiä on arvioitava suhteessa perustuslain säännöksiin.

Perustuslakivaliokunta on lausuntokäytännössään arvioinut sitä, millaisissa tapauksissa viranomaiset voivat saada ja luovuttaa tietoja salassapitovelvollisuuden estämättä. Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (ks. esim. PeVL 38/2016 vp, s. 3).

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus tulee sitoa tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat perustuslakivaliokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta tarpeellisiin tietoihin, jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esim. PeVL 46/2016 vp, s. 5-6 ja siinä viitatut lausunnot). Perustuslakivaliokunta ei toisaalta ole pitänyt edes viranomaisen väljiä ja yksilöimättömiä tietojensaantioikeuksia perustuslain kannalta mahdollisina edes silloin, kun ne on sidottu välttämättömyyskriteeriin (ks. esim. PeVL 71/2014 vp, s. 3/I, PeVL 62/2010 vp, s. 4/I ja PeVL 59/2010 vp, s. 4/I).

Esityksen tietojen toimittamista ja tiedonsaantia koskevissa 6 ja 7 §:ssä on tietojen saannin oltava välttämätöntä säännöksessä tarkoitettujen tehtävien asianmukaiseksi suorittamiseksi.

Esitetyillä perusteilla esityksen on katsottava olevan sopusoinnussa perustuslain oikeusturvanäkökohtien sekä hyvän hallinnon vaatimusten kanssa.

Ahvenanmaan asema ja suhde itsehallintoon

Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) 18 ja 27 §:ssä säädetään Ahvenanmaan maakunnan ja valtakunnan välisestä toimivallan jaosta. Vastuu Euroopan unionin lainsäädännön täytäntöönpanossa jakautuu itsehallintolaissa säädetyn toimivallanjaon mukaisesti. Maakunta vastaa Euroopan unionin säädösten täytäntöönpanosta siltä osin kuin asia itsehallintolain mukaan kuuluu sen toimivaltaan.

Voimassa olevan markkinavalvontalain horisontaalinen luonne on pitkälti tekninen ratkaisu, jolla on yhdenmukaistettu eräiden tuotesektoreiden markkinavalvontaa, ulkorajavalvontaa ja viranomaisia koskevat säännökset ja koottu ne yhteen lakiin. Horisontaalinen laki on vahvasti riippuvainen sen soveltamisalan tuotesääntelystä. Tästä syystä on lähtökohtana ollut, että arvio valtakunnan ja maakunnan toimivallan jaosta tulee tehdä tuotesääntelyn ja sen taustalla olevan EU-sääntelyn mukaisesti. Arvioon vaikuttaa myös se, että maakunnalle kuuluu elinkeinotoiminta tietyin rajoituksin (18 §:n 22 kohta), teon rangaistavaksi säätämistä ja rangaistuksen määrä, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta (18 §:n 25 kohta) sekä uhkasakon asettamista ja tuomitsemista sekä muiden pakkokeinojen käyttöä, kun on kysymys maakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvasta oikeudenalasta (18 §:n 26 kohta).

Asetuksen soveltamisalan piiriin kuuluvan sääntelyn voidaan katsoa jakautuvan osin valtakunnan ja osin maakunnan lainsäädäntövaltaan. Esitykseen sisältyvistä ehdotuksista valtakunnan lainsäädäntövaltaan kuuluvat osat tulisivat sovellettavaksi myös Ahvenanmaan maakunnassa. Esityksen niissä osissa, jotka Ahvenanmaan itsehallintolain nojalla kuuluvat maakunnan lainsäädäntövaltaan, kuulu lainsäädäntövalta maakunnalle. Ehdotettavassa laissa eräiden kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisten velvoitteiden täytäntöönpanosta ja valvonnasta ei säädettäisi erikseen Ahvenanmaan maakuntaa koskevista asioista tai erityisolosuhteista.

Nykyisin maakunnan toimivaltaan kuuluu tietyin poikkeuksin ja reunaehdoin lelujen, koneiden, hissien ja räjähdysvaarallisissa tiloissa käytettäväksi tarkoitettujen laitteiden markkinavalvonta.

Kuluttajaturvallisuutta säännellään EU:ssa asetuksella (EU) 2023/988 yleisestä tuoteturvallisuudesta, asetuksen (EU) N:o 1025/2012 ja direktiivin (EU) 2020/1828 muuttamisesta sekä direktiivin 2001/95/EY ja direktiivin 87/357/ETY kumoamisesta Kuluttajaturvallisuusasiat kuuluvat Ahvenanmaan itsehallintolain (1144/1991) mukaisesti maakunnan lainsäädäntövaltaan (18 §:n 1 momentin 6 ja 22 kohta; HE 73/1990 vp, s. 76/II). Ahvenanmaan maakunta vastaa yleisen tuoteturvallisuusasetuksen täytäntöönpanosta alueellaan.

Ahvenanmaan itsehallintolain 18 §:n 21 kohdan mukaan maakunnalla on toimivalta asioissa, jotka koskevat teitä ja kanavia, tieliikennettä, raideliikennettä, veneliikennettä ja paikallisen meriliikenteen väyliä.

Valtakunnan toimivaltaan on puolestaan katsottu kuuluvan lääkinnällisten laitteiden ja in vitro -diagnostiikkaan tarkoitettujen lääkinnällisten laitteiden, painelaitteiden (pl. kuljetettavat painelaitteet), köysiratalaitteistojen ja radiolaitteiden markkinavalvonta.

Esitykseen ei siten sisälly sellaisia ehdotuksia, joiden vuoksi esitys olisi tarpeen käsitellä perustuslain säätämisjärjestyksessä. Ehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Ponsi

Koska kriittisten raaka-aineiden asetuksessa on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäviksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

Luonnos

1.

Laki

eräiden kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisten velvoitteiden toimeenpanosta ja valvonnasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain sisältö

Tällä lailla annetaan eräät Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1252, puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävän tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta, jäljempänä kriittisten raaka-aineiden asetus, edellyttämät kansalliset säännökset.

2 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Luonnollisten henkilöiden ja oikeushenkilöiden velvoitteista liittyen kriittisten raaka-aineiden asetuksen soveltamisalaan kuuluviin kestomagneetteja sisältäviin tuoteryhmiin säädetään kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1, 3, 4 ja 7 kohdissa sekä 29 artiklan 1 ja 5 kohdissa sekä 33 artiklan 1 kohdassa.

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen tuotteiden markkinavalvonnasta, markkinavalvonta-asetuksen 25–28 artiklan mukaisesta ulkorajavalvonnasta, valvontaviranomaisista ja muutoksenhausta valvontaviranomaisten päätöksiin säädetään eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetussa laissa (1137/2016), jäljempänä markkinavalvontalaki.

Markkinavalvonnan, talouden toimijoiden kanssa tehtävän yhteistyön sekä unionin markkinoille tulevien tuotteiden valvonnan puitteista säädetään markkinavalvonnasta ja tuotteiden vaatimustenmukaisuudesta sekä direktiivin 2004/42/EY ja asetusten (EY) N:o 765/2008 ja (EU) N:o 305/2011 muuttamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1020.

3 §

Kestomagneettien kierrätettävyyteen ja kierrätyssisältöön liittyvä markkinavalvonta

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1, 3, 4 ja 7 kohdissa, 29 artiklan 1 ja 5 kohdissa ja 33 artiklan 1 kohdassa säädettyjen velvoitteiden valvonnasta vastaava markkinavalvontaviranomainen, jollei 2 momentista muuta johdu.

Luonnos

Poiketen 1 momentissa säädetystä, kun viranomainen valvoo muun lainsäädännön nojalla tuotteen turvallisuutta, se on kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1, 3, 4 ja 7 kohdissa, 29 artiklan 1 ja 5 kohdissa ja 33 artiklan 1 kohdassa säädettyjen velvoitteiden valvonnasta vastaava markkinavalvontaviranomainen. Viranomainen ei kuitenkaan ole kriittisten raaka-aineiden asetuksen 28 artiklan 1, 3, 4 ja 7 kohdissa, 29 artiklan 1 ja 5 kohdissa ja 33 artiklan 1 kohdassa säädettyjen velvoitteiden valvonnasta vastaava markkinavalvontaviranomainen, jos muun lainsäädännön nojalla tehtävä valvonta koskee vain yksittäisiä turvallisuusnäkökohtia.

.

5 §

Kriittisten raaka-aineiden kierrätystä edistävä ohjelma

Työ- ja elinkeinoministeriön on laadittava kriittisten raaka-aineiden asetuksen 26 artiklan tarkoittama kansallinen ohjelma.

Työ- ja elinkeinoministeriön tulee tarkastella edellä 1 momentissa tarkoitettua kansallista ohjelmaa viiden vuoden kuluttua sen hyväksymisestä sekä tarvittaessa saatettava ohjelma ajan tasalle.

6 §

Raportointi

Työ- ja elinkeinoministeriö vastaa kriittisten raaka-aineiden asetuksen 45 artiklan mukaisesta raportoinnista Euroopan komissiolle.

Viranomaisten tulee pyynnöstä toimittaa 1 momentissa tarkoitetun raportoinnin kannalta välttämättömät tiedot työ- ja elinkeinoministeriölle kriittisten raaka-aineiden asetuksen 45 artiklan ja sen nojalla annettujen delegoitujen säädösten edellyttämässä muodossa.

7 §

Salassa pidettävien tietojen luovuttaminen

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus saada viranomaisilta 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun raportointivelvoitteen täyttämiseksi välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä.

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on oikeus luovuttaa Euroopan komissiolle tämän lain 6 §:n 1 momentissa tarkoitetun raportointivelvoitteen täyttämiseksi välttämättömät tiedot salassapitosäännösten estämättä.

Jos viranomainen katsoo, että siltä pyydetyt tiedot ovat kriittisten raaka-aineiden asetuksen 22 artiklan 1 kohdassa tai 46 artiklan 4 tai 7 kohdassa tarkoitettuja tietoja, jotka koskevat jäsenvaltion keskeisiä turvallisuuteen tai puolustukseen liittyviä etuja, sen on ilmoitettava asiasta perustellusti työ- ja elinkeinoministeriölle 6 §:n 2 momentissa tarkoitettuun pyyntöön vastaamisen yhteydessä.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

2.

Laki

eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään eräiden tuotteiden markkinavalvonnasta annetun lain (1137/2016) 1 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on laissa 186/2025, uusi 34 kohta ja 4 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 248/2022, 712/2022, 103/2023 ja 558/2023, uusi 10 momentti seuraavasti:

1 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan seuraavien lakien soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden markkinavalvontaan, jollei mainituissa laeissa toisin säädetä:

— — — —

lisätään Geologian tutkimuskeskuksesta annetun lain 3 §:ään uusi 3 ja 4 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 5 momentiksi, seuraavasti:

3 §

— —

Tutkimuskeskus vastaa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1252 puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävän tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta, jäljempänä ’kriittisten raaka-aineiden asetus’, 19 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kansallisen etsintäohjelman laatimisesta sekä kriittisten raaka-aineiden asetuksen 27 artiklan 4 kohdassa tarkoitetun tietokannan perustamisesta ja tietokannan edellyttämien 27 artiklan 3 kohdassa tarkoitettujen tietojen keräämisestä.

Tutkimuskeskuksen on tarkasteltava 3 momentissa tarkoitettua kansallista etsintäohjelmaa vähintään viiden vuoden välein ja tarvittaessa saatettava se ajan tasalle.

— —

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

_____

4.

Laki

Ympäristönsuojelulain 114 ja 225 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan ympäristönsuojelulain (527/2014) 225 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on laissa 715/2024 ja

lisätään 114 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

114 §

Kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma

— —

Toiminnanharjoittajan velvollisuudesta laatia alustava taloudellinen arviointitutkimus mahdollisuuksista hyödyntää kriittisiä raaka-aineita jätealueelle varastoidusta kaivannaisjätteestä tai syntyvästä kaivannaisjätteestä tai osoittaa, että kaivannaisjäte ei sisällä teknisesti hyödynnettävissä olevia kriittisiä raaka-aineita säädetään puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävän tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 1252/2024 27 artiklassa. Toiminnanharjoittajan on toimitettava arviointitutkimus kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman hyväksyvälle toimivaltaiselle lupaviranomaiselle.

Luonnos

225 §

Ympäristönsuojelulain rikkominen

Joka tahallaan tai huolimattomuudesta

— —

4) laiminlyö 94 §:n 1 ja 2 momentin taikka 114 §:n 1–4 momentin, 115, 133, 134, 139 tai 155 §:n mukaisen velvollisuutensa tai rikkoo 213 §:n nojalla annettuun ympäristöministeriön päätökseen sisältyviä ehtoja,

— —

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

———

5.

Laki

Maa-aineslain 5 a §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään maa-aineslain 5 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 347/2008, uusi 4 momentti seuraavasti:

5 a §

Kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelma

— —

Luvan hakijan velvollisuudesta laatia alustava taloudellinen arviointitutkimus mahdollisuuksista hyödyntää kriittisiä raaka-aineita jätealueelle varastoidusta kaivannaisjätteestä tai syntyvästä kaivannaisjätteestä tai osoittaa, että kaivannaisjäte ei sisällä teknisesti hyödynnettävissä olevia kriittisiä raaka-aineita säädetään puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävän tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 1252/2024 27 artiklassa. Luvan hakijan on toimitettava arviointitutkimus kaivannaisjätteen jätehuoltosuunnitelman hyväksyvälle toimivaltaiselle lupaviranomaiselle. Velvollisuus laatia taloudellinen arviointitutkimus ei kuitenkaan koske tämän lain mukaista luvanvaraista toimintaa, joka koskee pelkästään saven tai mullan ottamista.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Luonnos

_____

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Petteri Orpo

elinkeinoministeri Sakari Puisto

Luonnos

Click or tap here to enter text.

Luomos